

MAGAZYN

metropolitalny

Kraków, wrzesień nr 3/2025

„Centra miast z sercem” - krakowska edycja
spotkania projektu Cities@Heart
więcej na str. 8

Metropolia w jeden dzień
– przygoda tuż za rogiem!
więcej na str. 44

Budujemy wspólne rozwiązania edukacyjne
dla samorządów w MOF
więcej na str. 49

spis treści

str. 8

Fot. C@H

SŁOWO WSTĘPNE

3 Nowe projekty, wspólna przyszłość

INTELENTNE ZARZĄDZANIE

4 Strategia ZIT Metropolii Krakowskiej 2021-2027 –

kolejne kroki w realizacji wspólnej wizji rozwoju

6 Raport o stanie MK w nowej odsłonie – analiza

i diagnoza ze wsparciem sztucznej inteligencji

8 „Centra miast z sercem” – krakowska edycja

międzynarodowego spotkania projektu Cities@Heart

11 Głos, który zmienia przestrzeń. Jak mieszkańcy

współtworzą przyszłość Gminy Wielka Wieś.

ŚRODOWISKO I PRZESTRZEŃ

13 Myślenie zlewni – kluczem do rozwiązywania problemów z wodą

16 Selektywna zbiórka odpadów – dlaczego warto segregować?

20 Olejomat w Zabierzowie – ekologia na co dzień

22 Ekstremalne zjawiska pogodowe – nowa codzienność?

19 Biskupice porządkują gospodarkę ściekową – ruszyła budowa kanalizacji

MOBILNOŚĆ

26 Wzrost wykorzystania kolei w aglomeracji krakowskiej na tle przewozów wojewódzkich

28 Realizacja założeń SUMP na podstawie poziomu osiągnięcia wskaźników

METROPOLIA W OBIEKTYWIE

25, 30, 51 Jesień w Metropolii Krakowskiej

36 Dożynki w Metropolii Krakowskiej

str. 46

Fot. Alicja Rzepa/KBF

GOSPODARKA

31 Kraków dogania Warszawę. Jak rosną kapitały rozwojowe metropolii?

KULTURA CZASU WOLNEGO

34 Teatr Albertus 25 lat na scenie!

38 Pasja, sukcesy i wychowanie mistrzów

40 Forum KiK z wizytą studyjną w Katowicach

42 Sztuka i Wino. V Niepołomicki Festiwal Wina

44 Metropolia w jeden dzień – przygoda tuż za rogiem!

46 Wesole Świąto Plonów

EDUKACJA

49 Budujemy wspólne rozwiązania edukacyjne dla samorządów w MOF

USŁUGI SPOŁECZNE

52 Design, który zmienia myślenie o pomocy społecznej

54 Od inspiracji do działania – kilka refleksji ze szkoleń MOF4US – MODUŁ A

57 Aktywne złote lata – jak Wielka Wieś wspiera swoich seniorów

61 Fundacja Wyobraź Sobie – skawińska kreatywność, która inspiruje świat

STREFA BIURA

64 Rozwijamy kompetencje, wzmacniamy metropolię

Magazyn społeczności metropolitalnej
wrzesień 2025, nr 3.2025

ISSN 2720-2119

Opracowanie:

Zespół Stowarzyszenia Metropolia Krakowska
ul. Reymonta 20, 30-059 Kraków,
tel. 12 34 18 512, biuro@metropoliakrakowska.pl

Strona tytułowa: fot. Jarosław Karasiński, CKiS w Skawinie

Nowe projekty, wspólna przyszłość

Szanowni Państwo,

oddajemy w Państwa ręce kolejne wydanie *Magazynu metropolitalnego*, w którym prezentujemy najnowsze działania i inicjatywy podejmowane w ramach współpracy gmin Metropolii Krakowskiej. To właśnie dzięki wspólnym wysiłkom możemy konsekwentnie rozwijać naszą metropolię – nowoczesną, otwartą i odporną na wyzwania przyszłości.

Strategia Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych 2021–2027 wchodzi w decydującą fazę – gminy startują z nowymi projektami i aplikują o kolejne fundusze, aby realizować ambitną wizję rozwoju. Towarzyszy temu nowa odsłona Raportu o stanie Metropolii Krakowskiej, przygotowywana we współpracy z ekspertami i z wykorzystaniem sztucznej inteligencji. Opracowanie pozwoli lepiej diagnozować wyzwania i wspierać trafniejsze decyzje rozwojowe.

Na łamach tego numeru przeczytają Państwo relację z międzynarodowego spotkania partnerów projektu Cities@Heart, podczas którego rozmawialiśmy m.in. o przyszłości turystyki i wyzwaniach smart city. Prezentujemy także praktyczny poradnik „Przestrzeń dla retencji naturalnej”, który pokazuje, jak skuteczniej reagować na zmiany klimatu.

foto. Piotr Wojnarowski, UMK

W tym wydaniu *Magazynu* podsumowujemy też pierwszy rok wdrażania Planu Zrównoważonej Mobilności (SUMP) i dzielimy się wynikami jego weryfikacji.

Nie zabraknie tematów bliskich mieszkańcom – po raz drugi wspólnie świętowaliśmy Wesołe Święto Plonów, wydarzenie pełne smaków, muzyki i radości, które połączyło mieszkańców Krakowa i gmin Metropolii. Święto było okazją do poznania bogactwa kulturowego naszego regionu, a także do wspólnej zabawy i rozmów w serdecznej atmosferze. To właśnie takie chwile przypominają, że metropolia to nie tylko projekty i inwestycje, ale przede wszystkim ludzie – ich energia, tradycje i codzienność.

Zapraszam serdecznie do lektury – niech to wydanie stanie się inspiracją do dalszej wspólnej pracy na rzecz nowoczesnej i przyjaznej Metropolii Krakowskiej.

Łukasz Sęk

Wiceprezes Zarządu
Stowarzyszenia Metropolia Krakowska

Strategia ZIT Metropolii Krakowskiej 2021-2027 – kolejne kroki w realizacji wspólnej wizji rozwoju

Gminy Metropolii Krakowskiej startują z realizacją nowych projektów i ubiegają się o kolejne dofinansowania.

Aktualizacja strategii zakończona

Pozytywne opinie Zarządu Województwa Małopolskiego oraz Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej potwierdziły zakończenie procesu aktualizacji Strategii Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Metropolii Krakowskiej na lata 2021–2027. W ramach aktualizacji dokumentu dokonano m.in. przesunięć środków finansowych, dostosowując ich alokację do zmieniających się potrzeb i priorytetów.

Zaktualizowano również harmonogram składania wniosków o dofinansowanie, przedłużono okres realizacji wybranych projektów oraz dostosowano wartości kluczowych wskaźników służących monitorowaniu postępów we wdrażaniu Strategii.

Ponad 80 wniosków o wsparcie

Gminy Metropolii Krakowskiej aktywnie pozyskują środki z funduszy europejskich na realizację lokalnych inwestycji. Do tej pory złożyły już **ponad 80 wniosków o dofinansowanie projektów o łącznej wartości przekraczającej 400 mln zł.** Wśród złożonych dotychczas wniosków o dofinansowanie znajdują się projekty z różnych obszarów – m.in. zrównoważonej mobilności, ochrony środowiska, edukacji oraz usług społecznych. Ponad 60 projektów zostało już wybranych do dofinansowania, a ich realizacja rozpocznie się w najbliższym czasie.

Miliony na lokalne inwestycje w gminach

Wśród przedsięwzięć, które otrzymały dofinansowanie jest projekt Gminy Świątniki Górne, która pozyskała ponad **9 mln zł** na uregulowanie systemu odprowadzania wód opadowych. W ramach zadania powstanie m.in. suchy zbiornik retencyjny pełniący funkcje przeciwpowodziowe, a także infrastruktura umożliwiająca skuteczne odprowadzenie wód opadowych oraz ukształtowanie koryta poniżej zbiornika.

W zakresie rozwoju systemu gospodarki wodno-kanalizacyjnej Gmina Wielka Wieś otrzymała dofinansowanie na realizację dwóch projektów: „Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wielka Wieś – etap I” oraz „Rozwój infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie Gminy Wielka Wieś – etap II”. Pierwszy z nich otrzymał ponad **3,2 mln zł** wsparcia, natomiast drugi ponad **2,9 mln zł**.

Ponad 80 złożonych wniosków o dofinansowanie na kwotę przekraczającą 400 mln zł

Ponad 60 projektów wytypowanych do dofinansowania na łączną kwotę ponad 380 mln zł

W obszarze poprawy efektywności energetycznej Gmina Miejska Kraków pozyskała **4,4 mln zł** na termomodernizację pięciu komunalnych budynków mieszkalnych wchodzących w skład zasobów mieszkaniowych gminy.

Z kolei Gmina Igołomia-Wawrzeńczyce otrzymała **1,6 mln zł** dofinansowania na budowę Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) w miejscowości Wawrzeńczyce. Inwestycja obejmuje zaprojektowanie oraz budowę infrastruktury.

Realne korzyści dla mieszkańców

Fundusze unijne w bezpośredni sposób podnoszą jakość życia mieszkańców, odpowiadając na ich rzeczywiste potrzeby. Dzięki dofinansowaniom rozwijana jest infrastruktura wodno-kanalizacyjna, modernizowane są budynki komunalne, powstają punkty selektywnej zbiórki odpadów, a także wprowadzane są rozwiązania chroniące przed skutkami zmian klimatu. Wspólne działania gmin Metropolii Krakowskiej przynoszą zatem wymierne efekty, przekładając się na konkretne zmiany w przestrzeni lokalnej.

Przygotowanie: Patrycja Batko

Z aktualną treścią Strategii oraz listą projektów można zapoznać się na [stronie internetowej SMK](#).

Strategia ZIT Metropolii Krakowskiej na lata 2021-2027 PLAN WDRAŻANIA

III KWARTAŁ

28 sierpnia
spotkanie Forum ds. ZIT

nabory projektów:
termomodernizacja,
OZE, gospodarowanie
wodami, infrastruktura
wodno-kanalizacyjna,
edukacja przedszkolna,
edukacja włączająca
w przedszkolach, usługi
społeczne

robocze konsultacje
i uzgodnienia w ramach
aktualizacji Strategii ZIT

IV KWARTAŁ

spotkania monitoringowe
w gminach SMK - analiza
stanu przygotowania
i wdrażania projektów ZIT

5 listopada
spotkanie Forum ds. ZIT

przeprowadzenie procesu
aktualizacji Strategii ZIT
na bazie Porozumienia
Terytorialnego

uzyskanie pozytywnej
opinii do Strategii z IZ
(zakończenie procesu
aktualizacji Strategii)

nabory projektów:
OZE, gospodarowanie
wodami, infrastruktura
wodno-kanalizacyjna,
transport miejski, usługi
społeczne

Raport o stanie Metropolii Krakowskiej w nowej odsłonie – analiza i diagnoza ze wsparciem sztucznej inteligencji

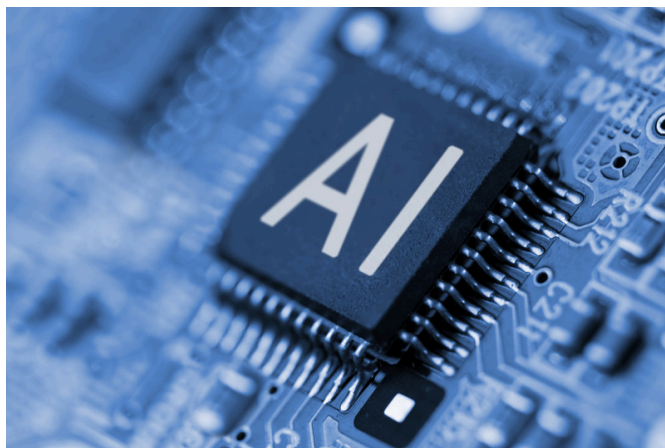
Stowarzyszenie Metropolia Krakowska w ramach przygotowania Raportu o stanie Metropolii Krakowskiej za 2024 rok nawiązało współpracę z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów (IRMiR) oraz firmą BTTR, aby wykorzystać potencjał sztucznej inteligencji (AI) do pogłębionej analizy danych i diagnozy obszaru metropolitalnego.

Raport o stanie Metropolii Krakowskiej jest pogłębioną diagnozą siedmiu kluczowych obszarów współpracy metropolitalnej: inteligentnego zarządzania, środowiska i przestrzeni, mobilności, kultury czasu wolnego, edukacji, gospodarki oraz usług społecznych. Każdy z tych elementów analizowany jest z perspektywy wskaźników zawartych w Strategii Metropolia Krakowska 2030 i zestawiany z danymi z lat poprzednich. Takie podejście pozwala uchwycić długoterminowe zmiany i wskazać kwestie, które wymagają intensywniejszych działań.

Nowe podejście do procesu raportowania

Przygotowanie raportu to wieloetapowy i wymagający proces, który obejmuje nie tylko zebranie rozproszonych danych z różnych źródeł, ale również ich uporządkowanie, analizę oraz prezentację w przejrzystej i czytelnej formie. W związku z potrzebą usprawnienia tego procesu oraz zwiększenia jego efektywności Stowarzyszenie Metropolia Krakowska nawiązało współpracę z podmiotami zewnętrznymi posiadającymi odpowiednie doświadczenie i kompetencje.

Współpraca z Instytutem Rozwoju Miast i Regionów (IRMiR) oraz firmą BTTR – twórcami

fot. Canva

innowacyjnych raportów opartych na sztucznej inteligencji – ma na celu usprawnienie działań w obszarze przygotowywania dokumentu oraz wprowadzenie nowego standardu w zakresie jego opracowania.

– Zakres współpracy Instytutu Rozwoju Miast i Regionów i BTTR ze Stowarzyszeniem Metropolia Krakowska obejmuje wykorzystanie sztucznej inteligencji w przygotowaniu Raportu o stanie Metropolii – mówi Wojciech Łachowski z IRMiR. – Dzięki AI proces przygotowania dokumentu jest szybszy i bardziej efektywny, a zebrane dane nabierają wartości informacyjnej w wyniku automatycznej interpretacji i wizualizacji. AI zasilone wiedzą ekspercką i dokumentami strategicznymi umożliwia także zaawansowane

Fot. Canva

wyciąganie wniosków i tworzenie rekomendacji opartych o dane o realnej sytuacji w Metropolii - tłumaczy Wojciech Łachowski. – Automatyzacja tworzenia raportu z wykorzystaniem AI oznacza zatem znaczne oszczędności czasu i zasobów, a zaawansowane algorytmy pozwalają dostarczać wiedzę, która wspiera rozwój i zarządzanie obszarem metropolitalnym.

AI narzędziem wsparcia w opracowaniu raportu

Wykorzystanie sztucznej inteligencji (AI) przy opracowaniu dokumentu znacząco poszerza zakres możliwości analitycznych, jednocześnie pozwalając na oszczędność czasu i ograniczenie nakładu pracy. Dzięki zaawansowanym algorytmom uczenia maszynowego możliwe jest szybkie przetwarzanie danych, ich pogłębiona analiza oraz sprawne formułowanie wniosków i identyfikacja kluczowych trendów. Elementy graficzne, takie jak wykresy i wizualizacje również generowane są z wykorzystaniem narzędzi opartych na AI.

Dane, które inspiрую do działania

Raport o stanie Metropolii Krakowskiej to nie tylko zestawienie danych, ale również prezentacja efektów działań i decyzji podejmowanych przez gminy członkowskie oraz przedstawienie ich poziomu rozwoju w kluczowych obszarach współpracy metropolitalnej. Dokument ten ma pełnić rolę narzędzia oceny postępów oraz identyfikacji obszarów wymagających dalszego rozwoju. Co ważne, raport powinien być wsparciem w procesie decyzyjnym – dostarczać władzom gmin rzetelnych i aktualnych danych, które mogą być podstawą dalszego planowania przedsięwzięć.

Raport o stanie Metropolii Krakowskiej za 2024 rok zostanie publikowany w październiku, a płynące z niego wnioski przedstawimy w kolejnym wydaniu Magazynu Metropolitalnego.

Przygotowanie: Patrycja Batko

Fot. Canva

„Centra miast z sercem” – krakowska edycja międzynarodowego spotkania projektu Cities@Heart

Z jakimi wyzwaniami mierzy się Kraków w kontekście turystyki? Jak miasto buduje strategię smart city? I czy w Niepołomicach zaszyły nieodwracalne zmiany na lepsze? O tym wszystkim dyskutowaliśmy w międzynarodowym gremium partnerów projektu Cities@Heart.

Początkiem lipca tego roku Metropolia Krakowska była gospodarzem 6. międzynarodowego spotkania w ramach projektu Cities@Heart, realizowanego w ramach sieci URBACT. W wydarzeniu wzięli udział przedstawiciele dziesięciu europejskich miast i obszarów metropolitalnych, którzy wspólnie poszukiwali rozwiązań na rzecz bardziej zrównoważonych, inkluzywnych i funkcjonalnych centrów miast.

Wyzwania współczesnych centrów miast

Nowoczesne centra coraz częściej dominują komercyjne i turystyczne funkcje kosztem codziennego życia mieszkańców – co prowadzi do marginalizacji lokalnych społeczności, rosnących kosztów najmu, przeciążenia transportowego i utraty autentycznego charakteru miejsca. Dlatego też partnerzy projektu rozwijają strategie urbanistyczne, politykę turystyczną i zarządzanie przestrzeniami publicznymi, które godzą potrzeby mieszkańców z presją turystyki.

fot. C@H

fot. C@H

Międzynarodowy dialog w sercu Metropolii

Oficjalne otwarcie wydarzenia odbyło się w przestrzeni Rynku Głównego, gdzie Julita Ewert-Stawowy (zastępczyni dyrektora biura SMK) wraz z Łukaszem Sękiem (II Zastępca Prezydenta Miasta Krakowa) powitali uczestników, a Główny konsultant ds. smart city w Urzędzie Miasta Krakowa, Bartłomiej Węglarz, przedstawił inteligentną strategię zarządzania miastem. W trakcie panelu eksperckiego poruszono temat równowagi między turystyką a lokalną jakością życia – w rozmowie udział wzięli Burmistrz Nocny Krakowa, a także reprezentanci Wydziału Turystyki UMK oraz Kraków Tourism Alliance.

Inspiracje z dzielnicy Wesola

Po porannych sesjach odbyła się wizyta studyjna w dzielnicy Wesola, gdzie zaprezentowano masterplan dla tego obszaru oraz opowiedziano

o przeprowadzonych dotychczas działaniach rewitalizacyjnych. Dzień zakończył się spotkaniem w unikalnych wnętrzach Hevre, na krakowskim Kazimierzu, gdzie nasi goście poznali specyfikę dzielnicy i perspektywę przedsiębiorców na prowadzenie w niej biznesu.

Między innowacją a dziedzictwem

W drugim dniu wizyty, w Niepołomicach, uczestnicy obejrżeli miejsce pilotażu reorganizacji ruchu wokół Szkoły Podstawowej nr 1, zrealizowanego w ramach projektu. Obejmowała ona szeroko zakrojone konsultacje społeczne, spacerowane badania oraz wspólne tworzenie rozwiązań z udziałem mieszkańców. W efekcie ograniczono ruch samochodowy, wzmocniono bezpieczeństwo pieszych i poprawiono czytelność organizacji przestrzeni. Goście odwiedzili też Błonia Niepołomicke i społeczny ogród, a także Zamek Królewski – miejsce łączące funkcje edukacyjne, kulturalne i turystyczne. Spotkanie zamknęła wizyta w Kopalni Soli w Wieliczce, wpisanej na Listę światowego dziedzictwa UNESCO. Obiekt stał się przykładem udanej integracji funkcji turystycznej z edukacyjną i kulturową, co wpisuje się w założenia projektu Cities@Heart.

Wspólne doświadczenia i dobre praktyki

Spotkanie pokazało, że niezależnie od skali, miasta mogą wdrażać rozwiązania realnie podnoszące komfort życia mieszkańców. Dzięki inicjatywie Cities@Heart nie tylko dzielono się doświadczeniami i dobrymi praktykami, lecz także współtworzono narzędzia umożliwiające wprowadzanie zmian w codziennym zarządzaniu miastami.

Przygotowanie: Maria Piątkowska

URBACT

Co-funded by
the European Union
Interreg

URBACT w Polsce to 14 projektów, zwanych Sieciami Planowania Działań. Ich celem jest wypracowanie rozwiązań dla konkretnych wyzwań na terenie miast partnerskich. Na obszarze Krakowa i aglomeracji krakowskiej działają obecnie cztery sieci: Cities@Heart, Femact (wzmacnianie kobiet w przestrzeni miasta), Schoolhoods (poprawa bezpieczeństwa uczniów w sąsiedztwie szkół) oraz ARCHETHICS (kłopotliwe dziedzictwo jako laboratorium demokracji).

Udział w sieciach URBACT daje możliwość współpracy między wydziałami oraz innymi kluczowymi lokalnymi partnerami i interesariuszami przy wypracowywaniu efektywnych rozwiązań. Umożliwia także przygotowanie planów rozwojowych i strategii, opartych zarówno na lokalnym partnerstwie, jak i własnej ekspertyzie. W dużym uproszczeniu - pozwala zaoszczędzić czas i pieniądze.

W ramach działań projektowych organizowane są zarówno spotkania lokalnych partnerów, jak i spotkania transnarodowe, podczas których przedstawiciele miast partnerskich z innych krajów wizytują partnera – gospodarza. Kilkuniedniowa wizyta daje możliwość spojrzenia z wielu perspektyw na realizowane działania oraz wzbogacenia czy udoskonalenia własnego podejścia. Tak było również podczas międzynarodowego spotkania sieci Cities@Heart w lipcu tego roku. Metropolia Krakowska w pełni wykorzystuje możliwości, jakie oferuje program URBACT.

*Aldo Vargas-Tetmajer
Koordynator Krajowego Punktu URBACT -
Związek Miast Polskich*

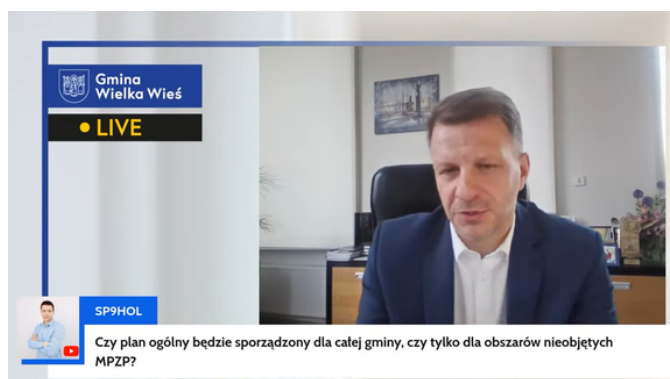
fot. SMK

Głos, który zmienia przestrzeń. Jak mieszkańcy współtworzą przyszłość Gminy Wielka Wieś.

Czy partycypacja społeczna może realnie wpływać na to, jak wygląda gmina? U nas to nie tylko deklaracja – to codzienna praktyka. W Gminie Wielka Wieś dialog z mieszkańcami traktujemy nie jako obowiązek, lecz jako jeden z fundamentów odpowiedzialnego zarządzania. I nie mówimy tu o symbolicznych spotkaniach czy konsultacjach „na papierze”. Mówimy o procesie, który realnie wpływa na przestrzeń, decyzje i relacje społeczne.

Od rozmowy do realnego wpływu

W ostatnich miesiącach szczególną wagę przyłożyliśmy do prac nad planem ogólnym – dokumentem kluczowym dla przyszłości przestrzennej gminy. Wiedzieliśmy, że nie wystarczy formalne ogłoszenie. Dlatego zaprojektowaliśmy proces komunikacji, który był przejrzysty, zrozumiały i dostępny dla każdego. Udostępniliśmy materiały na stronie internetowej, zorganizowaliśmy dyżury informacyjne pracowników, a także przeprowadziliśmy transmisję online z udziałem Wójta, by każdy mógł poznać założenia dokumentu i zadać pytania.

fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

Co więcej – jako jedna z nielicznych gmin – udostępniliśmy mieszkańcom możliwość składania wniosków do planu ogólnego w formie

elektronicznej, za pośrednictwem aktywnego formularza na poświęconej systemowi informacji przestrzennej gminy platformie: sip.gison.pl/wielkawies. To rozwiązanie nie tylko zwiększyło dostępność procesu, ale też pokazało, że administracja publiczna może być nowoczesna i otwarta na cyfrowe narzędzia.

Podobnym przykładem rozwijania cyfrowych form dialogu z mieszkańcami jest portal konsultacje.wielka-wies.pl, za pośrednictwem którego prowadzimy konsultacje społeczne dotyczące projektów uchwał, regulaminów i lokalnych dokumentów. Dzięki temu mieszkańcy mogą zapoznać się z treścią propozycji, wyrazić swoją opinię i aktywnie uczestniczyć w kształtowaniu zasad obowiązujących w gminie – w dogodnym dla siebie momencie, bez konieczności udziału w spotkaniu stacjonarnym. To kolejny krok w stronę nowoczesnej, przejrzystej i dostępnej administracji, wpisującej się w proces cyfryzacji usług publicznych.

To samo podejście – nowoczesne, dostępne i oparte na uważnym dialogu – zastosowaliśmy również w konsultacjach dotyczących koncepcji zagospodarowania przestrzeni w Białym Kościele i Giebułtowie. Rozmawialiśmy z mieszkańcami

Fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

o tym, jakie funkcje powinna pełnić dana przestrzeń, jak zadbać o zielen, rekreację, bezpieczeństwo czy dostępność. Zbieraliśmy opinie zarówno podczas spotkań, jak i online. Efektem było większe zrozumienie intencji, zaufanie do urzędu, a przede wszystkim – realne włączenie mieszkańców w proces współtworzenia miejsca, w którym żyją.

Współdecydowanie, które buduje wspólnotę

Czym to się różni od standardowych „konsultacji”? Tym, że nie zaczynamy od gotowego projektu, który tylko prezentujemy, ale od pytania: „Czego

Fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

potrzebujecie?”. Wsłuchujemy się w lokalne głosy, które często niosą więcej niż niejedna ekspertyza. Nie boimy się krytycznych uwag – to one pomagają tworzyć lepsze rozwiązania.

Partycypacja społeczna to aktywne włączanie mieszkańców w podejmowanie decyzji dotyczących życia lokalnej wspólnoty. Obejmuje różne formy zaangażowania – od zgłaszania pomysłów i opinii, przez udział w konsultacjach społecznych i debatach, aż po współtworzenie i realizację konkretnych działań. Dzięki temu głos mieszkańców ma realny wpływ na kształt otoczenia, a decyzje samorządowe są lepiej dopasowane do potrzeb i oczekiwań społeczności. Partycypacja wzmacnia zaufanie, poczucie współodpowiedzialności oraz buduje więzi między mieszkańcami a instytucjami publicznymi.

Takie podejście przynosi widoczne efekty. Mieszkańcy chcą się angażować, bo widzą, że ich opinia nie trafia do szuflady. Dla nas to sygnał, że partycypacja działa tylko wtedy, gdy jest autentyczna, otwarta i konsekwentna. Bo gmina to nie tylko budynki, inwestycje i dokumenty – to przede wszystkim ludzie i relacje, które buduje się poprzez rozmowę.

Nie zatrzymujemy się. Wiemy, że współdecydowanie to proces długofalowy. Dlatego planujemy rozwijać kolejne formy dialogu – nie tylko wokół przestrzeni, ale także w działaniach społecznych, edukacyjnych i kulturalnych. Bo przyszłość gminy tworzy się nie w gabinetach, ale w rozmowie z mieszkańcami.

Artykuł powstał
we współpracy z Urzędem
Gminy Wielka Wieś

Wielka Wieś
Gmina przyjazna mieszkańcom

Myślenie zlewnią kluczem do rozwiązywania problemów z wodą

Fundacja Zdrowa Rzeka, na zlecenie Stowarzyszenia Metropolia Krakowska, opracowała poradnik „Przestrzeń dla retencji naturalnej w gminach Metropolii Krakowskiej”, który wskazuje, jak planować zagospodarowanie terenu, by wzmacniać odporność w lepszym i skutecznym radzeniu sobie z powodzią czy suszą. Publikacja zawiera praktyczne rekomendacje do dokumentów planistycznych. Bazuje na analizie lokalnych problemów z wodą i promuje myślenie zlewnią jako klucz do zrównoważonego rozwoju i odporności klimatycznej.

Aby skuteczniej rozwiązywać problemy lokalnych powodzi, suszy, okresowych deficytów wody na ujęciach czy zanieczyszczenia wody trzeba lepiej zrozumieć rzekę i procesy, jakie następują nie tylko w jej korycie, ale też w krajobrazie całej zlewni, z której woda kieruje się ku rzece.

Racławka, dopływ Rudawy. Zdrowy, funkcjonalny odcinek rzeki w otoczeniu rolniczego krajobrazu, fot. Ilona Biedroń

Rzeka to zazwyczaj najniższy punkt terenu, a jej naturalną rolą jest regulowanie odpływu poprzez grawitacyjne odprowadzanie wody z otaczającego krajobrazu. Nie jest ona wyłącznie odbiornikiem wód, lecz złożonym ekosystemem, który nie kończy się na korycie. W czasie powodzi rzeka łączy się z doliną, rozlewając wody poza koryto, co stwarza warunki dla opóźnienia i spowolnienia

odpływu, naturalnej retencji i samooczyszczania. To, czy rzeka wypełnia swoje naturalne funkcje, czy też pogłębia problemy z wodą, zależy nie tylko od jej „stanu zdrowia” – czyli naturalności koryta i doliny – lecz również od sposobu, w jaki zagospodarujemy przestrzeń całej zlewni. Na pozostałe czynniki, tj. warunki meteorologiczne czy budowę geologiczną, nie mamy wpływu.

Myślenie zlewnią oznacza postrzeganie rzeki jako elementu większego systemu, który służy na co dzień człowiekowi i przyrodzie, co szczegółowo wyjaśnia [rozmowa z ekspertem opublikowana w rządowym serwisie poświęconym renaturyzacji rzek](#).

Dobra gospodarka przestrzeni zaczyna się w lokalnej zlewni

Tak rozpoczyna się opracowany na zlecenie Metropolii Krakowskiej poradnik dotyczący tworzenia dokumentów planistycznych wzmacniających odporność na nadmiar i niedobór wód pt. *Przestrzeń dla retencji naturalnej w gminach Metropolii Krakowskiej*.

To, w jaki sposób gospodarujemy przestrzeń (krajobrazem), bezpośrednio wpływa na to, w jaki sposób woda doptywa do rzeki. Każda inwestycja: nowa zabudowa mieszkaniowa, chodnik, podjazd, droga, intensywne uprawianie pól uprawnych czy wycinka drzew, będą przyspieszały spływ wody do rzeki i ograniczały jej zasilanie od strony wód podziemnych.

Im mniejsza jest rzeka, w tym większym stopniu stan rzeki i jej doliny zależy od tego, co dzieje się w lokalnej zlewni. Z tego powodu nie sposób dobrze gospodarować podkrakowskimi rzekami i ich dolinami w oderwaniu od planowania przestrzennego, nie sposób też dobrze zaplanować przestrzeni w oderwaniu od realiów zlewni. Co więcej, skuteczne działania wymagają współpracy wszystkich gmin, w których mieści się dana zlewnia. Takiego podejścia nie ma jeszcze w polskiej praktyce planistycznej, jednak z różnych powodów staje się koniecznością. W Metropolii Krakowskiej dostrzeżono to wyzwanie – i właśnie dlatego powstał opracowany przez Fundację Zdrowa Rzeka poradnik.

Kompendium wiedzy do planowania przestrzeni dopasowane do obecnych wyzwań łagodzenia kryzysów z wodą

W każdej gminie i na każdym poziomie planowania przestrzennego (od ogólnej strategii, poprzez ramowy plan ogólny, szczegółowy plan miejscowy, aż po specjalistyczny plan adaptacji do zmian klimatu) należy mieć na uwadze cele związane z ochroną wód i ekosystemów wodnych, których stan przekłada się na bezpieczeństwo wodne mieszkańców.

Zapisy przedstawione w Poradniku stanowią kluczowe rekomendacje dla gmin Metropolii Krakowskiej, które – jako zarządcy i użytkownicy

poszczególnych zlewni rzek – muszą sprostać licznym wyzwaniom związanym z ich ochroną, zagospodarowaniem i zrównoważonym użytkowaniem. Realizacja tych zaleceń nie tylko uporządkuje rozwój przestrzenny gmin Metropolii, lecz także przyczyni się do zwiększenia ich odporności na skutki zmian klimatu, zapewni mieszkańcom trwałą i bezpieczny dostęp do zasobów wodnych oraz pomoże ograniczyć konsekwencje powodzi i suszy.

Wsparcie samorządów w osiągnięciu celów Strategii

Poradnik stanowi odpowiedź na wyzwania określone w Strategii Klimatycznej Metropolii Krakowskiej 2024-2030. Rekomendacje w nim zawarte wskazują, jak formułować zapisy w gminnych dokumentach planistycznych, aby wyznaczyć przestrzeń dla wody oraz usprawnić zarządzanie jej zasobami w zlewni poprzez ochronę i odtwarzanie ekosystemów, które w naturalny sposób ją retencjonują.

Rekomendacje:

nawiązują do kluczowych problemów z wodą zidentyfikowanych w wybranych zlewniach gmin Metropolii Krakowskiej na bazie strategicznych dokumentów służących gospodarowaniu wodami,

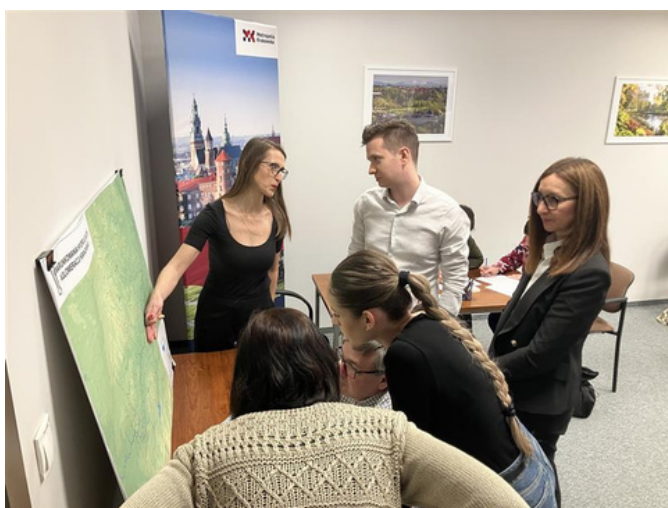
uwzględniają szczególne wyzwania i trudności zgłoszone podczas warsztatów partycypacyjnych z udziałem przedstawicieli gmin Metropolii Krakowskiej,

wskazują cele i działania pozwalające skutecznie rozwiązywać lokalne problemy związane z wodą.

Bezpośrednia współpraca warsztatowa z gminami jako fundament rekomendacji

Kluczowym elementem metodycznym opracowanego Poradnika było spotkanie warsztatowe z przedstawicielami gmin, które odbyło się 9 kwietnia 2025 r. w siedzibie Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. W jego trakcie pozyskano szczegółowe informacje dotyczące wymienionych wyżej problemów z wodą oraz celów i działań mogących przyczynić się do ich ograniczenia.

fot. SMK

Praca warsztatowa w grupach – w czasie której sąsiadujące gminy wymieniały się doświadczeniami i wiedzą na temat lokalnych uwarunkowań i zagrożeń – umożliwiła wypracowanie wspólnych celów i potencjalnych kierunków działania dla zlewni rzek łączących te jednostki samorządowe.

fot. SMK

POBIERZ

PRZESTRZEŃ DLA RETENCJI NATURALNEJ W GMINACH METROPOLII KRAKOWSKIEJ

Poradnik dotyczący tworzenia dokumentów planistycznych wzmacniających odporność na nadmiar i niedobór wód

– Liczymy, że przekazana w tak praktycznej formie ekspercka wiedza stanie się dla gmin Metropolii Krakowskiej instrumentem wspierającym rozwiązywanie problemów z wodą w sposób skuteczny i dopasowany do aktualnych wyzwań klimatycznych – podsumowują prace nad poradnikiem przedstawiciele Fundacji Zdrowa Rzeka.

*Przygotowanie: Ilona Biedroń,
Renata Bogdańska Warmuz, Leszek Trząski
– Fundacja Zdrowa Rzeka*

Artykuł powstał we współpracy
z Fundacją Zdrowa Rzeka

Selektywna zbiórka odpadów – dlaczego warto segregować?

Segregacja odpadów to nie tylko obowiązek każdego mieszkańca, ale także realny wpływ na ochronę środowiska i przyszłość naszej planety. Zbieranie odpadów z podziałem na frakcje surowcowe takie jak papier, szkło i tworzywa sztuczne pozwala na odzyskiwanie cennych surowców wtórnych, ogranicza ilość śmieci trafiających na składowiska i zmniejsza koszty gospodarowania odpadami w gminach.

Dlaczego warto segregować odpady?

Selektywna zbiórka odpadów przynosi szereg korzyści:

OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Segregacja odpadów pozwala zmniejszyć ilość śmieci trafiających na wysypiska, co ogranicza zanieczyszczenie gleby, wody i powietrza. Odpady zmieszane często zawierają substancje niebezpieczne, które przenikają do środowiska, szkodząc roślinom, zwierzętom i ludziom. Dzięki właściwej segregacji możliwe jest ich bezpieczne przetworzenie lub unieszkodliwienie.

ODZYSK I OSZCZĘDNOŚĆ SUROWCÓW

Wiele odpadów można poddać recyklingowi i ponownie wykorzystać w procesach produkcyjnych. Papier, szkło, metal czy plastik – odpowiednio posegregowane – stają się wartościowymi surowcami wtórnymi. Dzięki temu ograniczamy wycinkę lasów, wydobycie surowców czy zużycie wody i energii potrzebnych do produkcji nowych materiałów.

ZMNIEJSZENIE KOSZTÓW GOSPODARKI ODPADAMI

Koszty systemu gospodarki odpadami stale rosną, dlatego prawidłowa segregacja „u źródła”, czyli w naszych domach, pozwala obniżyć wydatki związane z transportem, sortowaniem i składowaniem śmieci. Jeśli nie chcesz płacić więcej za ich odbiór, segreguj odpady właściwie. To rozwiązanie przynosi korzyści zarówno dla środowiska, jak i dla domowego budżetu.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ OBYWATELSKA I EDUKACJA EKOLOGICZNA

Segregując odpady, uczymy siebie i innych szacunku do przyrody oraz zasad zrównoważonego rozwoju. Wzmacniamy poczucie wspólnej odpowiedzialności za świat, w którym żyjemy. Małe gesty, jak wrzucenie butelki do właściwego pojemnika, mają znaczenie – zwłaszcza gdy robią to miliony ludzi.

Recykling to proces polegający na odzyskiwaniu surowców z odpadów i ponownym ich wykorzystaniu do produkcji nowych wyrobów. Celem recyklingu jest ograniczenie ilości odpadów trafiających na wysypiska, zmniejszenie zużycia surowców naturalnych oraz ochrona środowiska.

KOLORY WORKÓW I POJEMNIKÓW - CO GDZIE WYRZUCAMY

W Polsce obowiązuje system pięciu frakcji, oznaczonych różnymi kolorami.

PAPIER

Wrzucamy:

- gazety
- czasopisma
- zeszyty
- kartony
- tekturę
- papier pakowy

Nie wrzucamy:

- papieru zabrudzonego tłuszczem lub farbą
- pieluch
- paragonów
- kartonów po mleku (te wyrzucić do żółtego)
- papieru termicznego i faksowego

TWORZYWO
SZTUCZNE
I METAL

Wrzucamy:

- butelki PET po napojach
- plastikowe opakowania,
- puszki aluminiowe i stalowe
- kartony po mleku i sokach
- folie i torby plastikowe

Nie wrzucamy:

- opakowań po olejach
- zużytych baterii
- sprzętu elektronicznego

Od 1 października 2025 roku w Polsce planowane jest obowiązywanie **ogólnokrajowego systemu kaucyjnego**, który obejmie:

- plastikowe butelki jednorazowe do 3 litrów,
- puszki aluminiowe do 1 litra,
- szklane butelki wielokrotnego użytku do 1,5 litra.

Kupując napój w takim opakowaniu, zapłacimy dodatkową kaucję (np. 0,50 zł), którą odzyskamy po zwrocie opakowania, bez konieczności posiadania paragonu. Opakowania będzie można oddać w dużych sklepach i punktach zbiórki. Warunkiem będzie ich dobry stan (czytelny kod kreskowy, brak zgniecenia).

SZKŁO

Wrzucamy:

- butelki i słoiki po napojach i żywności (bez nakrętek)
- szklane opakowania

Nie wrzucamy:

- ceramiki
- szkła żaroodpornego
- luster
- żarówek
- szyb

BIO

Wrzucamy:

- resztki jedzenia (bez mięsa oraz kości)
- obierki z warzyw i owoców
- fusy po kawie i herbacie
- zwiędłe kwiaty

Nie wrzucamy:

- mięsa
- kości
- tłuszczów
- odchodów zwierzęcych
- ziemi

Niektóre gminy zbierają osobno odpady kuchenne oraz odpady zielone z ogrodów. Zamiast oddawać odpady bio, możesz je też kompostować na swojej działce! Dzięki temu otrzymasz ulgę od opłaty za odbiór odpadów i przyczynisz się do lepszych wyników gospodarki odpadami w swojej gminie.

Czytaj więcej
o kompostowaniu:
www.metropoliakrakowska.pl

ZMIESZANE

To miejsce wyłącznie na to, czego nie da się przypisać do żadnej z powyższych frakcji i nie nadaje się do recyklingu.

Wrzucamy:

- zużyte pieluchy
- tampony
- zabrudzone opakowania
- szczoteczki do zębów

Nie wrzucamy:

- baterii
- leków
- sprzętu elektronicznego
- tekstyliów

Te odpady oddaj do punktu selektywnej zbiórki odpadów (PSZOK).

Choć codzienna segregacja odpadów koncentruje się na pięciu głównych frakcjach, warto pamiętać także o odpadach, które nie pasują do żadnego z worków. Co zrobić z takimi śmieciami jak zużyte opony, baterie czy przeterminowane leki?

PSZOK CZYLI PUNKT SELEKTYWNEJ ZBIÓRKI ODPADÓW KOMUNALNYCH

W punkcie selektywnej zbiórki odpadów można oddać odpady, których nie wolno wyrzucać do zwykłych pojemników, m.in.:

- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (RTV, AGD)
- stare meble i odpady wielkogabarytowe
- zużyte baterie i akumulatory
- przeterminowane leki
- farby, rozpuszczalniki, chemikalia
- gruz budowlany, odpady poremontowe
- zużyte opony
- tekstylia i ubrania

fot. Canva

Odbiór odpadów w PSZOK jest bezpłatny dla mieszkańców gminy, którzy uiszczają opłatę za gospodarowanie odpadami.

Dodatkowo w gminach odbywa się zbiórka odpadów wielkogabarytowych i zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego sprzed posesji. Są one odbierane podczas tzw. zbiórek objazdowych. To wygodna i legalna forma pozbycia się problematycznych odpadów, których nie wolno wrzucać do zwykłych pojemników.

WYBIERAJĄC ŚWIADOMIE TWORZYSZ LEPSZĄ PRZYSZŁOŚĆ

Wspólna odpowiedzialność i korzyści dla gminy
Im lepiej segregujemy odpady, tym łatwiej można je poddać recyklingowi. Ma to ogromne znaczenie, ponieważ gminy są zobowiązane do osiągnięcia określonych poziomów recyklingu – w 2024 roku było to 45%, a w 2025 roku będzie to już 55% odebranych i zebranych odpadów komunalnych.

Niewywiązanie się z tych obowiązków grozi wysokimi karami finansowymi. Warto podkreślić, że odpady posegregowane są znacznie łatwiejsze do przetworzenia niż odpady zmieszane. Dzięki prawidłowej segregacji gmina może uniknąć kar, a zaoszczędzone środki przeznaczyć na inne, potrzebne inwestycje.

Segregacja odpadów jest stosunkowo prosta, a ma ogromne znaczenie. Dzięki niej oszczędzamy surowce, chronimy środowisko, wspieramy recykling i unikamy zbędnych kosztów. Wystarczy kilka chwil dziennie, by realnie wpłynąć na przyszłość swojej gminy i naszej planety – warto!

Przygotowanie: Jarosław Staszczak

Gdzie można oddać odpady?

PSZOK:

- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (RTV, AGD)
- stare meble i odpady wielkogabarytowe
- zużyte baterie i akumulatory
- przeterminowane leki
- farby, rozpuszczalniki, chemikalia
- gruz budowlany, odpady poremontowe
- zużyte opony
- tekstylia i ubrania

(niektóre) SKLEPY:

- zużyte baterie,
- zużyte akumulatory
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny (RTV, AGD)

APTEKI:

- przeterminowane leki

"WYSTAWKI" SPRZED POSESJI
Co jest odbierane podczas "wystawki"?

Odpady wielkogabarytowe:

- meble (kanapy, szafy, komody, fotele, krzesła, łóżka, materace)
- dywany i wykładziny
- wózki dziecięce
- rowery, hulajnogi (bez napędu elektrycznego)
- inne duże elementy wyposażenia domów i mieszkań

Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny:

- lodówki, pralki, zmywarki
- telewizory, monitory, komputery
- kuchenki, mikrofalówki
- odkurzacze, suszarki do włosów, żelazka
- inne urządzenia na prąd lub baterie

Czego NIE wystawiać podczas tej zbiórki?

- Opadów budowlano-remontowych
- opon i części samochodowych
- chemikaliów, farb, klejów

WYBIERAJĄC ŚWIADOMIE
TWORZYSZ LEPSZĄ PRZYSZŁOŚĆ

Olejomat w Zabierzowie – ekologia na co dzień

W marcu bieżącego roku Gmina Zabierzów dołączyła do Ogólnopolskiej Zbiórki Zużytego Oleju Spożywczego. Mieszkańcy, dla których dbałość o środowisko naturalne jest ważna, mogą skorzystać z tego innowacyjnego rozwiązania.

Wylewanie zużytego oleju i tłuszczu roślinnych (Used Cooking Oil – UCO, czyli zużyty olej spożywczy) ma poważnie negatywne skutki dla środowiska i kanalizacji. UCO, czyli m.in. olej i masło po smażeniu, olej z sałatek, puszek i konserw generowany w gospodarstwach domowych, stanowi zagrożenie dla wód powierzchniowych, gleby, wody pitnej i infrastruktury kanalizacyjnej.

Wylewanie zużytego oleju spożywczego do kanalizacji może powodować:

- skażenie wód powierzchniowych i podziemnych,
- obumieranie fauny i flory,
- zanieczyszczenie gleby,
- obniżenie jakości wody pitnej,
- narażanie zdrowia publicznego,
- uszkodzenie systemów kanalizacyjnych.

Jak działa Olejomat?

W ramach akcji „Olej zdasz, drzewko masz!”, zamontowany na Rynku w Zabierzowie Olejomat wyda użytkownikowi, który uprzednio rejestruje się w specjalnej, bezpłatnej aplikacji, pustą butelkę, wytworzoną z ekologicznego materiału, wytrzymującą wysoką temperaturę oleju. Średni czas trwania zbiórki oleju w gospodarstwie domowym to półtora miesiąca. Pełną butelkę

z pomocą aplikacji, oddaje do Olejomatu, a na jego konto trafiają punkty, które może wymienić na ekologiczne nagrody, jak np. sadzonki drzew.

Korzyści z recyklingu UCO

Wbrew pozorom, istnieje szereg rozmaitych zastosowań dla zużytego oleju spożywczego, uznawanego za odpad. Mając na uwadze wysoką zawartość trójglicerydów w przetworzonym tłuszczu, wykorzystuje się go bardzo często jako biokomponent w procesie produkcji ekodiesla lub innych ekopaliw. To jednak nie jedyna możliwość – oczyszczony, przetworzony olej może być także zastosowany w piecach olejowych jako swoiste paliwo, zapewniając energię cieplną. Ponadto w przemyśle chemicznym tego rodzaju oczyszczone już odpady znajdują dodatkowe zastosowanie przy produkcji różnego rodzaju tworzyw syntetycznych. Wówczas oczyszczony olej poddaje się dalszej obróbce wraz z innymi substancjami.

fot. Canva

Wśród wielu korzyści odpowiedniego recyklingu UCO można wymienić:

- usprawnienie procesu oczyszczania wody użytkowej i ponownego wprowadzenia jej do obiegu,
- zapobieganie zatykaniu trudno dostępnych miejsc w rurach kanalizacyjnych w domach,
- ograniczenie konieczności uciążliwych remontów przez dbanie o kanalizację miejską,
- dostarczanie surowców potrzebnych do badań naukowych i produkcji paliw,
- zmniejszenie zapotrzebowania na surowce naturalne potrzebne do wytwarzania nowego oleju,
- ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do wód i powietrza.

Dzięki recyklingowi UCO powstają m.in.

biopaliwa

kosmetyki

środki czystości

biodegradowalne tworzywa sztuczne

farby

świece

karma dla zwierząt

fot. Urząd Gminy Zabierzów

Olejomaty – rewolucyjny system

To wyjątkowa inicjatywa, która pozwala każdemu przyczynić się do ochrony środowiska i dbania o naszą planetę. Zbierając zużyty olej spożywczy, nie tylko pomagamy w redukcji zanieczyszczeń, ale także wspieramy działania na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Artykuł powstał we współpracy
z Urzędem Gminy Zabierzów

Ekstremalne zjawiska pogodowe – nowa codzienność?

Czy wiesz, że zmiany klimatu już dziś wpływają na Twoje codzienne życie? Upały, powodzie, gwałtowne burze – to nie odległe zagrożenia, ale zjawiska pogodowe, które coraz częściej dotyczą nas wszystkich.

Gdy trwa fala upałów, czyli kiedy przez co najmniej trzy następujące po sobie dni, temperatura powietrza przekracza 30°C, problem potęguje efekt „wyspy ciepła”. Zwarta zabudowa mieszkaniowa pozbawiona zieleni powoduje wówczas, że temperatury są na takich osiedlach znacznie wyższe niż na terenach niezabudowanych, pokrytych roślinnością (np. w parkach lub zielonych skwerkach).

Z kolei podczas gwałtownej burzy ulewa może szybko zamienić ulice i drogi w rwące potoki, prowadząc do lokalnych podtopień i utrudnień w komunikacji. Z danych Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej (IMGW) oraz Ministerstwa Klimatu i Środowiska wynika, że takie zjawiska są coraz częstsze i bardziej gwałtowne.

Fala upałów – gorące wyzwanie dla Metropolii Krakowskiej

Ekstremalne upały to jedno z najbardziej niebezpiecznych zjawisk pogodowych, które dotyczą mieszkańców Europy. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO), w Europie w ciągu ostatnich 20 lat śmiertelność związana z upałami wzrosła aż o 30%. Co więcej, trzy najgorętsze lata w historii zanotowano od 2020 roku. W 2022 roku zmarło z powodu upałów ponad 60 000 osób, a w 2023 – około 47 500.

Skutkiem upałów są również problemy gospodarcze i środowiskowe – susze obniżają plony rolnicze i powodują ograniczenia w dostępie do wody.

JAK FALE UPAŁÓW WPŁYWAJĄ NA ZDROWIE?

Zwiększają ryzyko odwodnienia i udaru cieplnego

Powodują zaostrzenie chorób serca, układu oddechowego, cukrzycy

Szczególnie wrażliwe są osoby starsze, dzieci oraz z chorobami przewlekłymi

Na szczęście rośnie świadomość dotycząca tego zjawiska. W naszych gminach powstaje coraz więcej zielonych przestrzeni, które pomagają obniżać temperaturę i poprawiają jakość powietrza. Istotne są także działania edukacyjne i wsparcie dla osób najbardziej narażonych na skutki wysokich temperatur.

Powódzie i gwałtowne ulewy – zagrożenie dla gmin i bezpieczeństwa mieszkańców

Ekstremalne zjawiska pogodowe to nie tylko fale upałów. Coraz częściej mamy do czynienia z ich przeciwieństwem – gwałtownymi burzami i intensywnymi opadami deszczu, które w krótkim czasie prowadzą do lokalnych podtopień i powodzi.

Wystarczy kilkanaście minut silnej ulewy, by:

- ulice zamieniły się w rwące potoki,
- woda wdarła się do piwnic, garaży i podziemnych parkingów,
- sparaliżowany został ruch samochodowy i komunikacja miejska.

Wysoka intensywność opadów w krótkim czasie przeciąża systemy kanalizacyjne, co prowadzi do zalania nisko położonych terenów, zwłaszcza w gęsto zabudowanych obszarach. Zmiany klimatu powodują, że deszcze nawalne – kiedyś rzadkość – dziś zdarzają się kilka razy w roku i obejmują coraz większe obszary.

Powódź nie musi oznaczać wylewającej rzeki – często zaczyna się od jednej intensywnej burzy, która w ciągu kilkunastu minut zalewa ulice, podwórka i piwnice. Wystarczy zatkany odpływ, lub zabetonowany plac bez ujścia dla wody, by pojawił się problem z lokalnym podtopieniem.

fol. Canva

JAK CHRONIĆ SIĘ PRZED EKSTREMALNĄ POGODĄ?

Zmiany klimatu to wyzwanie, którym wszyscy musimy stawić czoło. Oto proste sposoby, jak możesz się przygotować i zadbać o siebie i najbliższych w tym czasie.

Zwiększanie terenów zielonych – sadzenie drzew i mniejszych roślin pomaga obniżyć temperaturę oraz wchłonać i zatrzymać wodę w miejscu opadu.

Przygotowanie na upały – noś lekkie, przewiewne ubrania i nakrycie głowy, stosuj krem z filtrem, pij dużo wody, unikaj wychodzenia na słońce w godzinach największego nasłonecznienia, przebywaj w cieniu, a także wspieraj osoby starsze i dzieci.

Nawadnianie – pamiętaj, że zapotrzebowanie dorosłego mężczyzny na wodę wynosi około 2,5 litra dziennie, a kobiety – około 2 litry. Jednakże upały, przebywanie na dużych wysokościach czy aktywność fizyczna mogą znacząco je zwiększyć.

Oszczędzanie i racjonalne korzystanie z wody – zbieraj deszczówkę, unikaj podlewania roślin w najgorętszych godzinach i oszczędzaj wodę podczas codziennych czynności. Z powodu rosnących okresów wysokich temperatur, których następstwami są susze, dostęp do czystej wody staje się coraz bardziej ograniczony.

Oszczędzając wodę, dbamy o jej zasoby zarówno dla nas, jak i przyszłych pokoleń, wspieramy rolnictwo oraz zachowujemy równowagę całego ekosystemu.

Śledzenie ostrzeżeń pogodowych – monitoruj komunikaty, a po otrzymaniu ostrzeżeń zostań w domu i unikaj wychodzenia na zewnątrz, aby zwiększyć swoje bezpieczeństwo.

Bezpieczeństwo podczas burz – jeśli już przebywasz na zewnątrz, wystrzegaj się otwartych przestrzeni, nie stój pod drzewami ani przy słupach. Szukaj schronienia w solidnym budynku i unikaj miejsc zagrożonych zalaniem.

Skąd czerpać wiarygodne informacje?

Warto nie ograniczać się jedynie do otrzymywanych alertów SMS-owych, lecz także sięgać po informacje z wiarygodnych źródeł. Są to:

Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej

Ministerstwo
Klimatu i Środowiska

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

IOŚ-PIB

Instytut Ochrony Środowiska
Państwowy Instytut Badawczy

Instytut Ochrony Środowiska
– Państwowy Instytut Badawczy (IOŚ-PIB)

Instytucje te regularnie monitorują zmiany klimatu oraz publikują ostrzeżenia i zalecenia dotyczące bezpieczeństwa i zdrowia. Korzystając z ich oficjalnych stron internetowych i aplikacji mobilnych, możesz być zawsze dobrze poinformowany.

**WYBIERAJĄC ŚWIADOMIE
TWORZYSZ LEPSZĄ PRZYSZŁOŚĆ**

Małe kroki, wielka siła!

Wspólnie możemy ograniczyć negatywne skutki zmian klimatu. Każdy z nas, robiąc drobne rzeczy, pomaga sobie i innym. Pamiętaj, że zmiana zaczyna się od świadomości i przygotowania. W tym szczególnym czasie zadbajmy o swoje gminy i siebie nawzajem!

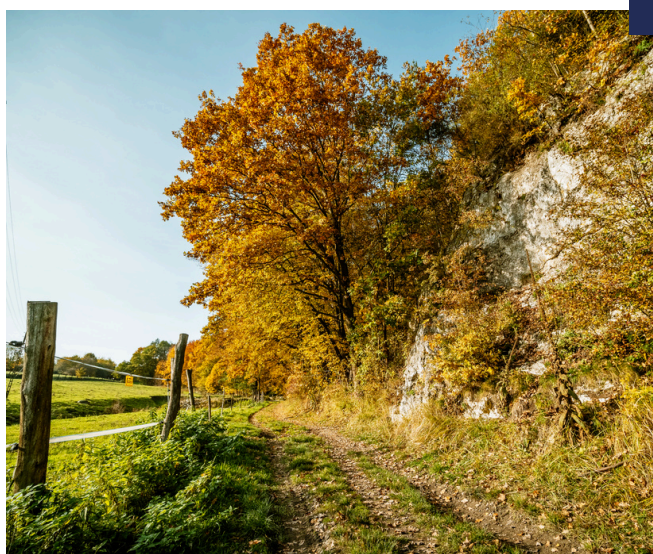
*Przygotowanie: Klaudia Jucha,
Jarosław Staszczak*

fot. Ela Marchewka, Urząd Miasta Krakowa

fot. CKiP w Igołomi-Wawrzeńczycach

fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

fot. Jarosław Karasiński, CKiS w Skawinie

fot. Urząd Miasta i Gminy w Skawinie

fot. Urząd Gminy Zabierzów

Wzrost wykorzystania kolei w aglomeracji krakowskiej na tle przewozów wojewódzkich

Rozwój infrastruktury i oferty przewozowej w transporcie kolejowym zachęca do coraz większego wykorzystania kolei do przemieszczania się.

Rozwój przewozów kolejowych w aglomeracji krakowskiej stanowi przykład przemysłanych działań zmierzających do poprawy funkcjonowania kolei i wzrostu jej wykorzystania przez mieszkańców, szczególnie w codziennych podróżach.

Na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego, w skali całej Małopolski obserwowany jest coroczny wzrost liczby odprawianych pasażerów i udział odprawionych pasażerów wśród województw z 12,79 mln (5,22% udziału) w 2021 roku do 34,3 mln (8,40% udziału) w 2024 roku. Z kolei dynamika zmiany liczby pasażerów w województwie małopolskim w 2024 roku w stosunku do roku poprzedniego była najwyższa w Polsce i wyniosła 30,4%.

Koleje Małopolskie liderem wzrostu

W samych Kolejach Małopolskich, obsługujących głównie linie Szybkiej Kolei Aglomeracyjnej, według danych UTK, liczba pasażerów wzrosła z 4,45 mln w 2021 roku do 13,63 mln w 2024 roku. Dynamika wzrostu liczby pasażerów, rok 2024 do roku 2023, wyniosła aż 45,1%. Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia funkcjonowania Kolei Małopolskich, udział pasażerów spośród wszystkich przewoźników wzrósł z 0,64% w 2015 roku do 3,34% w 2024 roku przy wzroście udziału pracy eksploatacyjnej do 1,89% w 2024 roku.

Na podstawie danych Kolei Małopolskich w pierwszym półroczu 2025 roku pociągi przewiozły już 7,46 mln pasażerów, czyli o prawie milion więcej niż w tym samym okresie 2024 roku.

W zbiorczej tabeli (zamieszczonej [TU](#)) i na rysunku na str. 27 pokazane zostały wyniki pomiarów największej wymiany pasażerskiej na stacjach i przystankach kolejowych położonych na terenie Metropolii Krakowskiej na przestrzeni lat 2019-24, gromadzone przez UTK. Pokazują one wyraźny spadek ilości pasażerów w latach 2020-21 w stosunku do roku poprzedniego, co wynika z ograniczeń dotyczących przemieszczania się wprowadzanych w czasie pandemii COVID-19. Okres ten zbiegł się dodatkowo z intensywnymi pracami modernizacyjnymi prowadzonymi w Krakowie i utrudniającymi ruch na kolei.

W latach 2022-24 nastąpiło odwrócenie kierunku i powrót pasażerów korzystających ze stacji i przystanków kolejowych, a następnie zwiększenie ich ilości w stosunku do 2019 roku. W 2024 roku, 10 z 19 stacji i przystanków w Małopolsce z dobową wymianą pasażerską powyżej 1000 osób znajdowało się na terenie Metropolii Krakowskiej. Największa stacja pasażerska Kraków Główny znalazła się na drugim miejscu w Polsce pod względem ilości podróżnych korzystających z transportu kolejowego. W związku z dynamiką wzrostu liczby pasażerów obserwowaną w Kolejach Małopolskich, można

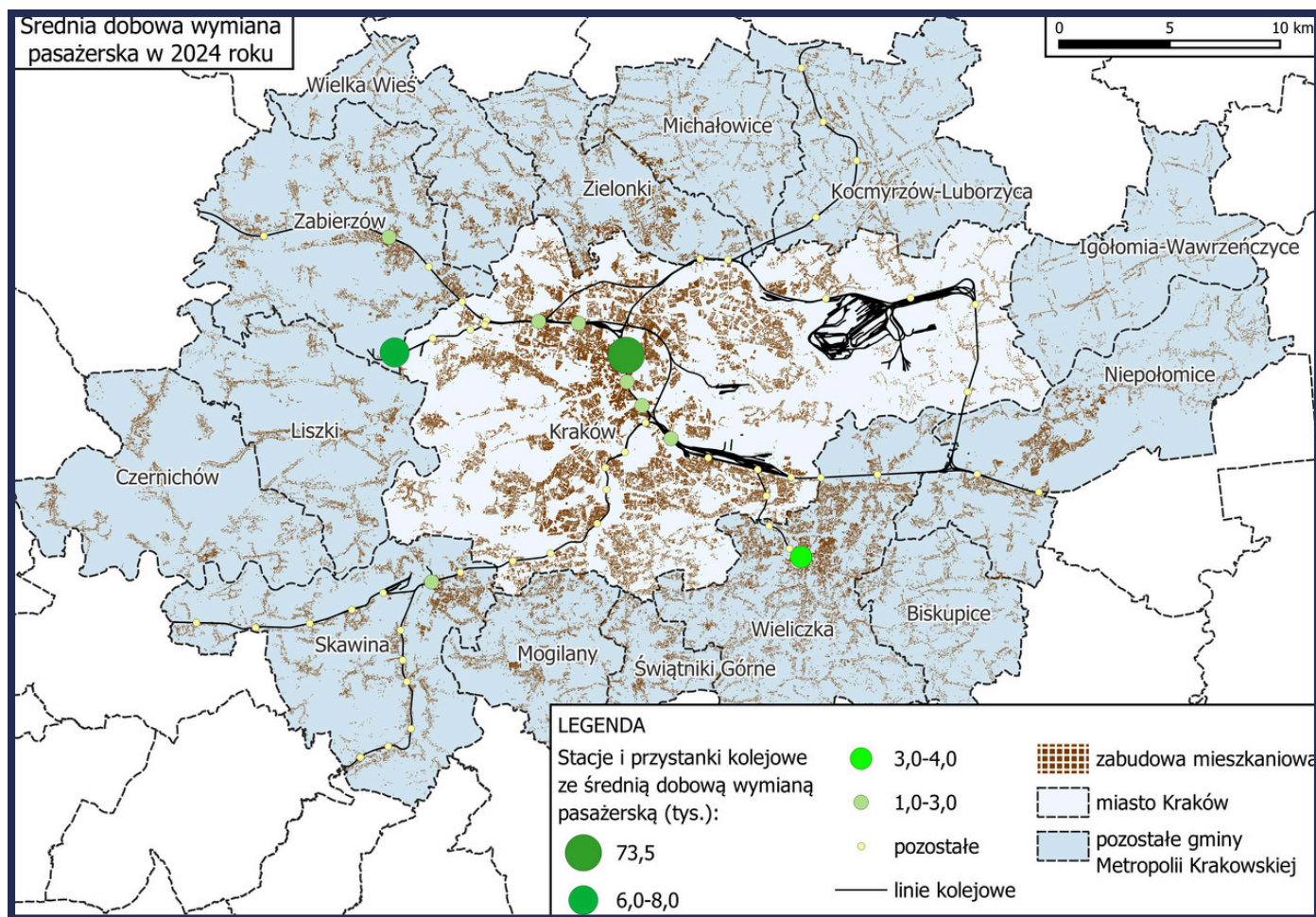
założyć, że obecna wymiana pasażerska na terenie Metropolii Krakowskiej jest jeszcze wyższa.

Czynniki wzrostu popularności kolei

Obserwowane w ostatnich latach wzrosty przewożonych pasażerów kolei wynikają z wielu nakładających się na siebie uwarunkowań. Przede wszystkim w 2023 roku zakończona została modernizacja kluczowych linii na terenie aglomeracji, w tym linii średnicowej przechodzącej przez centrum Krakowa, gdzie wybudowany został nowy przystanek kolejowy Kraków Grzegórzki. Pozwoliło to na zwiększenie

oferty przewozowej województwa, w tym na podstawowej linii SKA1 łączącej lotnisko, centrum Krakowa i Wieliczkę. Zwiększająca się popularność przystanku Kraków Lotnisko wynika wprost z rosnącego pasażerskiego ruchu lotniczego. Na wyżej wymienione czynniki nałożył się wprowadzony w 2023 r. wspólny Bilet Metropolitalny i Małopolski Bilet Zintegrowany pozwalający podróżować w aglomeracji krakowskiej zarówno transportem kolejowym, autobusowym, jak i tramwajowym.

Przygotowanie: Łukasz Kotuła

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Transportu Kolejowego z wykorzystaniem danych przestrzennych – OpenStreetMap, Geoportal krajowy

Realizacja założeń SUMP na podstawie poziomu osiągnięcia wskaźników

Po pierwszym pełnym roku realizacji założeń Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej Obszaru Funkcjonalnego (SUMP) została przeprowadzona weryfikacja stopnia osiągnięcia jego wskaźników. Artykuł opisuje rezultaty przeprowadzonej weryfikacji.

Zgodnie z treścią Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej Obszaru Funkcjonalnego (dalej: Plan lub SUMP) monitorowanie stanu osiągnięcia wskaźników Planu odbywa się w cyklach 2,5-letnich w ramach 5-letnich okresów wskazanych na aktualizację, przy czym aktualizacja ta odbywa się w pierwszym roku kadencji samorządu. W związku z powyższym w roku 2025 przeprowadzona została weryfikacja aktualności treści SUMP, w tym monitorowanie stanu osiągnięcia wskaźników.

Monitorowanie realizacji założeń Planu opiera się na 3 poziomach wskaźników:

1. Wskaźniki rezultatu
2. Wskaźniki podziału modalnego
3. Wskaźniki produktu

Weryfikacja przeprowadzona została w odniesieniu do wszystkich wskaźników przyporządkowanych do ww. poziomów, udział w tym procesie brali pracownicy Zespołu ds. Mobilności Stowarzyszenia Metropolia Krakowska oraz Wydziału Gospodarki Komunalnej i Infrastruktury UMK. Monitorowanie zostało przeprowadzone poprzez obliczenie i ustalenie wartości osiągniętej poszczególnych wskaźników w badanym okresie 2024-2025 roku.

Wyliczenia zostały przeprowadzone według definicji poszczególnych wskaźników wynikających z treści opracowania pn. Opis metodyki wyliczenia wskaźników przyjętych na potrzeby monitorowania i oceny Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej Obszaru Funkcjonalnego, stanowiącego jeden z materiałów dodatkowych SUMP. Aktualny stan osiągnięcia wskaźników SUMP prezentuje tabela zamieszczona [na stronie internetowej SMK](#).

– Co prawda metodologia SUMP przewiduje monitorowanie i ocenę założonych wskaźników w ramach Planu Zrównoważonej Mobilności Metropolii Krakowskiej i jej obszaru funkcjonalnego w cyklach 2-3 letnich, niemniej jednak podjęliśmy próbę aktualizacji wartości kluczowych wskaźników już po pierwszym roku kadencji nowych władz samorządowych na obszarze objętym naszym Planem – mówi Ewa Bielas, Zastępca Dyrektora Wydziału Gospodarki Komunalnej i Infrastruktury Urzędu Miasta Krakowa. – Część danych dla badanego okresu, np. z baz danych lokalnych GUS, nie była jeszcze możliwa do pozyskania, jednak dla znaczącej części wskaźników pozyskano stosowne dane lub obliczono ich zaktualizowane wartości. Dla kilku z tych wskaźników można już zaobserwować pozytywne trendy wzrostowe,

jak np. co do ilości pasażerów SKA, stanu infrastruktury rowerowej czy też poziomu dostępności do publicznego transportu zbiorowego, co potwierdza słuszność podjętych działań i inwestycji – tłumaczy Ewa Bielas. – Portfel Projektów SUMP już dziś obejmuje kilkadziesiąt projektów, które z pewnością przyczynią się do podtrzymania dobrych trendów w osiąganiu celów zrównoważonej mobilności. Daje się zaobserwować dominację pewnego typu projektów (jak parkingi Park & Ride, drogi rowerowe, chodniki). W przyszłości trzeba będzie wzmocnić np. rolę projektów koncepcyjnych, jak też działań w obszarze logistyki miejskiej. Przed nami kontynuacja prac ewaluacyjnych, również w kontekście aktywnego uczestnictwa w procesie planowanych zmian definicji i zakresu unijnych wskaźników mobilności miejskiej (SUMI – Sustainable Urban Mobility Indicators) – dodaje dyrektor Bielas.

Rekomendacje dla kolejnych etapów monitorowania

Mając na uwadze przeprowadzony proces weryfikacji stopnia osiągnięcia wskaźników sformułowane zostały rekomendacje dotyczące wskaźników SUMP:

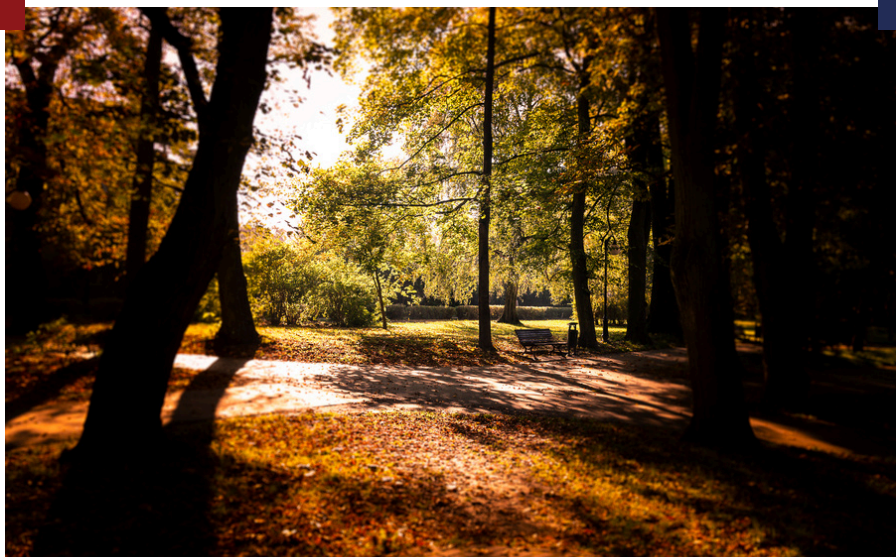
- Przy kolejnej weryfikacji rekomendowana jest aktualizacja wartości docelowych wskaźników.
- W związku z trwającymi pracami nad zmianą definicji i zakresu obowiązkowych wskaźników mobilności miejskiej (SUMI – Sustainable Urban Mobility Indicators), po podjęciu ostatecznej decyzji w tym zakresie

rekomendowane jest przeprowadzenie weryfikacji konieczności zmiany sposobu wyliczania wskaźników w kolejnym 2,5-letnim okresie.

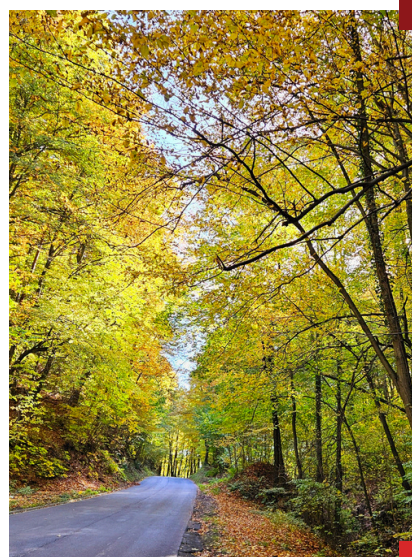
- W przypadku wskaźników, które na moment obecnej weryfikacji nie były możliwe do przeliczenia w przyjętej metodyce/w przypadku których brak było nowszych danych pozwalających na ich weryfikację, rekomendowane opracowanie propozycji zmian/pozyskania danych niezbędnych do ich wyliczenia i wprowadzenie ich w ramach kolejnej weryfikacji stopnia osiągnięcia wskaźników.

Przygotowanie: Paweł Guzek

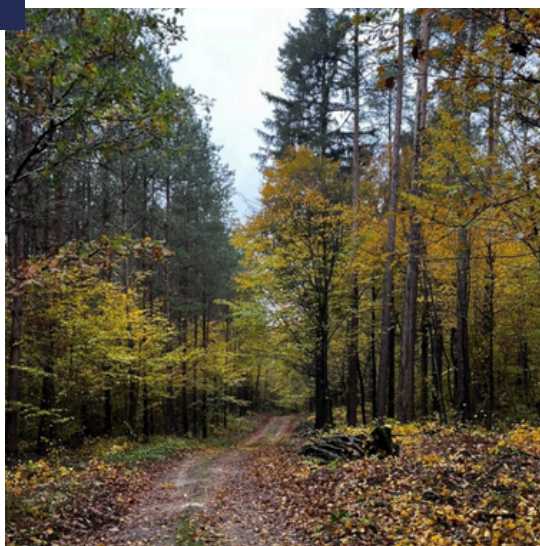

fot. Urząd Miasta i Gminy w Skawinie

fot. Urząd Gminy Zabierzów

fot. SMK

fot. Ela Marchewka, Urząd Miasta Krakowa

fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

fot. Marek Harbaczewski, GOK Mogilany

Kraków dogania Warszawę. Jak rosną kapitały rozwojowe metropolii?

Kraków jest metropolią o bardzo wysokim i stosunkowo równomiernym poziomie rozwoju siedmiu kapitałów – wynika z najnowszego raportu przygotowanego przez PwC Polska. Analiza obejmująca ostatnie dwie dekady pokazuje, że w wielu obszarach, takich jak m.in. kapitał ludzki, jakość życia, kultura czy efektywność instytucji, Kraków stolicę już doścignął, wskazuje też te odcinki, na których miasto powinno dążyć do jeszcze lepszych rezultatów.

W ciągu dekady 2004–2014 Kraków odnotowywał umiarkowane tempo średniego wzrostu siedmiu kapitałów – 2,6% wobec przeciętnej 3,1%. W kolejnej dekadzie 2014–2024 wyraźnie przyspieszył, bo w porównaniu z pozostałymi 11 metropoliami rozwijał się w tempie 4%, gdy średnia wynosiła 3,7%. Dzięki temu Kraków znacząco zmniejszył dystans dzielący go od Warszawy i osiągnął lepsze zrównoważenie kapitałów rozwojowych.

To wnioski, do których doszli autorzy 5. edycji „Raportu o stanie polskich metropolii” autorstwa PwC Polska. Przygotowany przez nich dokument jest analitycznym spojrzeniem na ostatnie 20 lat rozwoju 12 metropolii, ze wskazaniem na ich mocne strony, ale też deficyty, czyli obszary, nad którymi trzeba jeszcze popracować, żeby potencjał rozwojowy został w pełni wykorzystany.

7 KAPITAŁÓW ROZWOJOWYCH

Kapitał Instytucjonalno-Demokratyczny (sprawność funkcjonowania instytucji miejskich i aktywność społeczeństwa obywatelskiego)

Kapitał Techniczny i Infrastrukturalny (szeroko pojęta infrastruktura, (w tym mieszkania, transport, dostępność nowoczesnych usług i mediów)

Kapitał Kultury i Wizerunku (sposób postrzegania miasta)

Kapitał Jakości Życia (warunki życia, środowisko)

Kapitał Źródeł Finansowania (zdolność pozyskiwania środków na rozwój)

Kapitał Atrakcyjności Inwestycyjnej (zdolność przyciągania krajowych i zagranicznych inwestorów)

Kapitał Ludzki i Społeczny (jakość zasobów ludzkich)

Badane w raporcie 20 lat to okres członkostwa Polski w Unii Europejskiej, a także największego sukcesu gospodarczego w historii kraju. Przeciętny PKB na głowę mieszkańca Polski podniósł się z 51% średniej UE-27 w roku 2003 do 77% średniej UE-27 w roku 2023. Przeciętne tempo wzrostu PKB na głowę mieszkańca 12 polskich metropolii było wyższe niż w skali całego kraju.

Kraków w ciągu dwóch dekad od wstąpienia Polski do UE zrealizował ponad 420 projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych o łącznej wartości prawie 10 mld zł, z czego ponad 5 mld zł pochodziło z funduszy unijnych. Przemiana, jaką miasto przeszło w tym czasie, była możliwa m.in. dzięki wdrażaniu polityki spójności.

Gdzie i jak wzmocnić prorozwojowy kurs Krakowa?

Łączny zasób kapitałów rozwojowych Krakowa zwiększył się ze 100 w roku 2004 do 166 w roku 2014, a następnie do 371 w roku 2024 – zauważają autorzy raportu. Dwie dekady temu najłatwiej rozwinięte były kapitały: Atrakcyjności Inwestycyjnej, Techniczny i Infrastrukturalny oraz Źródła Finansowania. Do 2014 roku nastąpiła wyraźna poprawa w zakresie większości kapitałów, a w kolejnej dekadzie najszybciej rozwijały się kapitały: Atrakcyjności Inwestycyjnej i Instytucjonalno-Demokratyczny, a także stanowiący o sile miasta kapitał Ludzki i Społeczny. Systematyczny był postęp w zakresie kapitału Jakości Życia, nieco wolny natomiast, gdy chodzi o kapitał Źródła Finansowania. Dziś, w ocenie autorów raportu, Kraków potrzebuje intensyfikacji działań przede wszystkim w takich obszarach, jak: pozyskiwanie środków zewnętrznych na rozwój oraz zwiększenie atrakcyjności

Aleksander Miszański
Prezydent Miasta Krakowa

Środki unijne znacząco wsparły działania w zakresie ochrony środowiska, budowy dróg i rozwoju transportu, rewitalizacji, wspierania przedsiębiorczości, wzmacniania tkanki społecznej i zaangażowania obywatelskiego, ochrony zdrowia, edukacji, kultury, turystyki czy sportu.

Dzisiaj wszyscy jesteśmy beneficjentami zmian, które zaszły w tych obszarach. Ale jednocześnie wiemy, że nie możemy na tym poprzestać, ponieważ po pierwsze nadchodzą nowe wyzwania, a po drugie te, które już znamy, domagają się od nas jeszcze skuteczniejszej odpowiedzi. Dlatego inwestujemy m.in. w zieloną transformację, w tym adaptację miasta do zmian klimatu, w budowę zintegrowanego, nowoczesnego systemu transportowego, z metrem jako jego częścią, w wypracowanie nowych funkcji dla obszarów, którym w dotychczasowej dyskusji o rozwoju miasta nie poświęcano zbyt wiele uwagi, a które na to zasługują, ponieważ mogą stać się siłą napędową dla nowej gospodarki, w tym nowoczesnego przemysłu.

Wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej miasta, dywersyfikacja potencjału gospodarczego, zrównoważenie finansów, sprawne pozyskiwanie środków zewnętrznych zapewni miastu stabilny rozwój i możliwość realizowania ambitnych, innowacyjnych projektów.

inwestycyjnej (m.in. poprzez jeszcze lepszą współpracę na linii biznes – nauka – administracja publiczna).

– Kraków to jedno z tych miast, które dobrze wykorzystały ostatnią dekadę. Kluczowa była nie tylko skala wzrostu, ale też jego struktura. Poprawa objęła zarówno twarde aspekty, jak infrastruktura czy dostępność usług, jak i bardziej miękkie: jakość instytucji, aktywność obywatelska, kapitał społeczny. Warto zwrócić uwagę, że to nie jest odosobniony przypadek. W wielu polskich metropoliach widać dojrzałe podejście do zarządzania rozwojem: miasta uczą się projektować zmiany w oparciu o dane, szukają współpracy z mieszkańcami, wdrażają innowacje miejskie. W efekcie polskie miasta dziś nie tylko dynamicznie się rozwijają, ale są też coraz bardziej świadome swojej roli – mówi Dionizy Smoleń, partner PwC Polska, lider zespołu usług dla sektora publicznego.

Pomiar potencjału rozwojowego polskich metropolii bazuje na autorskiej metodzie 7 kapitałów. Zakłada ona, że dla harmonijnego rozwoju niezbędne jest jednocześnie posiadanie wielu różnorodnych zasobów. Analiza PwC prowadzona jest nieprzerwanie w cyklach 4- lub 5-letnich od 2006 r., a zachowanie ugruntowanej i spójnej metodologii zapewnia porównywalność poszczególnych edycji, pomimo że dobór szczegółowych wskaźników na przestrzeni lat ulega pewnym zmianom. Różnice te wynikają głównie ze zmian zachodzących w społeczeństwie i gospodarce.

Jak zauważają autorzy raportu, jednym z kluczowych czynników rozwoju gospodarczego i społecznego polskich metropolii był rozwój kapitału ludzkiego. Miarą tego rozwoju jest wzrost poziomu wykształcenia ludności.

PRZECZYTAJ

Raport o stanie polskich metropolii

Stan środowiska naturalnego, w tym zwłaszcza silne zanieczyszczenie powietrza, jest stałym przedmiotem troski w większości polskich metropolii. Poprawie sytuacji sprzyjały podejmowane działania na rzecz ochrony środowiska, w tym zwłaszcza ograniczenia emisji niskiej związanej z ogrzewaniem domów, szkodził jej natomiast rosnący ruch samochodowy. W badanym okresie nastąpiła wyraźna poprawa sytuacji, co pokazuje znaczne zmniejszenie średniorocznego stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} między rokiem 2010 a 2023.

– Ostatnie dwie dekady to okres bezprecedensowego rozwoju polskich metropolii. Zjawisko, które zaczęło się wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej, miało nie tylko charakter inwestycyjny, ale przede wszystkim strukturalny. Wzrost kapitału ludzkiego, poprawa jakości instytucji, rosnąca atrakcyjność inwestycyjna, to wszystko pozwoliło naszym metropoliom w relatywnie krótkim czasie zbliżyć się do standardów europejskich. W roku 2003 tylko dwa miasta przekraczały unijną średnią pod względem PKB na mieszkańca, dziś jest ich sześć, a przeciętna dla polskich metropolii przewyższa średnią unijną. To silny sygnał, że proces doganiania Europy Zachodniej dokonuje się na naszych oczach – mówi prof. Witold Orłowski, główny doradca ekonomiczny PwC Polska.

Małgorzata Tabaszewska

Artykuł powstał we współpracy z Urzędem Miasta Krakowa

Teatr Albertus 25 lat na scenie!

„Ha! Zawsze się uczy człowiek. Uczy do zawarcia powiek”
(Aleksander Fredro, Dożywocie)

Nie sposób nie przyznać racji hrabiemu Fredrze. To właśnie jego sztukę Teatr Albertus wybrał, aby świętować swój srebrny jubileusz. Wybór nie był łatwy z prostej przyczyny... W ciągu dwudziestu pięciu lat mnikowski teatr przedstawił większość najbardziej znanych i lubianych, ale też nieco przykurzonych a wartościowych komedii i dramatów. Każdorazowo, sięgając po ten, a nie inny utwór sceniczny wybierano go tak, aby spełniał jedno podstawowe kryterium: czegoś uczył.

Fredrowskie „Dożywocie” pokazało... jak nie powinno się żyć. Jeden z dwóch głównych bohaterów – Leon Birbancki, prowadząc hulaszczy tryb życia utracił już cały majątek. Przepadło nawet jego dożywocie, które wydarł mu podstępnie słynny w okolicy lichwiarz – Łatka. Obserwując zabiegi lichwiarza, który posuwając się do śmieszności drzy o swój nieuczciwie pozyskany trzos, widzowie mogli z uśmiechem, ale też z refleksją przeżywać satyrę traktującą o przebiegłości ludzkich serc, lekkomyślności i bezkrytycznej wierze w splendor, jaki dają pieniądze.

Jubileuszowy spektakl Teatru Albertus odbył się 8 czerwca w Mnikowie. Aktorzy chcieli zagrać u siebie, wspominając swój początek i długoletnią

działalność właśnie tutaj, w rodzimej miejscowości. Z racji jubileuszu wydarzenie miało niecodzienny charakter: po raz pierwszy w historii aktorom towarzyszyła ponad czterdziestoosobowa Orkiestra Symfoniczna Stowarzyszenia Afidare Musicae pod dyрекcją Pawła Lelka – absolwenta Szkoły Podstawowej w Jeziorzanach, a obecnie studenta Akademii Muzycznej w Katowicach. Było to wydarzenie bez precedensu, bowiem muzykę symfoniczną wykonywaną na żywo na scenach plenerowych można usłyszeć bardzo rzadko, głównie na imprezach festiwalowych.

Spektakl Teatru Albertus, tak zresztą, jak cała jego dotychczasowa działalność, skierowany był do mieszkańców Mnikowa, innych miejscowości Gminy Liszki, a także widzów spoza tego terenu, których w ciągu ćwierćwiecza uzbierała się wierna rzesza. Widzowie nie zawiedli. W Mnikowie padł rekord publiczności. „Dożywocie” obejrzało ponad 750 widzów! To bardzo cieszy, ponieważ misją teatru jest przybliżanie kultury poprzez dzieła sceniczne zwykłym ludziom.

Drodzy Widzowie! Dziękując Państwu za wspólne 25 lat życzymy, aby sztuka była dla Państwa źródłem radości, refleksji, wytchnienia, a nade wszystko spotkaniem z ponadczasowym pięknem.

Fot. Teatr Albertus

Fot. Teatr Albertus

Preludium do widowiska teatralnego był film o wymownym tytule „Mój teatr – moje serce”, przedstawiający wspomnienia aktorów, anegdoty i ulubione role, a także historyczny spacer śladami patrona teatru – św. Brata Alberta. „Droga do prawdy to jedyny cel sztuki”, jak powiedział Adam Chmielowski (Brat Albert). Czasem trudno jest tą prawdę wydobyć, niemniej ona właśnie nadaje kierunek wszystkiemu co robiliśmy i staramy się robić.

„Dożywocie”, do którego próby trwały cztery miesiące, przedstawiono w Zielone Świątki. Zwykle w tym dniu pada deszcz. Wówczas także padał, ale... niebo rozjaśniło się na kilka godzin, tych właśnie, które potrzebne były, aby pięknie, w słońcu nawet, z radością i szczęściem za tyle wspólnych lat świętować i cieszyć się sobą. Warto dostrzegać takie małe radości i małe cuda wśród innych, spektakularnych i wielkich, o których bywa głośno. Wówczas życie jest piękniejsze.

Fot. Teatr Albertus

W Zielone Świątki nie mogło zabraknąć lipowych i brzozowych gałązek, które od lat w tradycji mieszkańców Mnikowa ozdabiają odrzwia domów właśnie w to święto. Po wielu latach przerwy rozgorzał też sobótkowy ogień, rozpalony przez strzelców z Jednostki Strzeleckiej 1924. Te stare, nieco zapomniane już zwyczaje przypomniały nam o naszej regionalnej tożsamości, ale też były wspomnieniem lat, które minęły...

fot. Teatr Albertus

Patrząc wstecz, na pewno niejedną raz zadawaliśmy sobie pytanie: „Czy było warto?” Odpowiedź jest jedna: „Tak. Mimo trudów, warto było...”

Złotą Odznakę Honorową – Krzyż Małopolski dedykuję wszystkim, którzy tworzyli i tworzą Teatr Albertus.

Dorota Kamińska, Teatr Albertus

Artykuł powstał we współpracy
z Urzędem Gminy Liszki

Gmina
Liszki

fot. UMiG w Skawinie

fot. CKiP w Kocmyrzowie- Luborzycy

fot. UG Kocmyrzów-Luborzycy

fot. UG Michałowice

fot. Paweł Wodnicki mymedia, COKiS Mogilany

fot. CKiS w Skawinie

fot. UMiG w Skawinie

fot. CKiP w Kocmyrzowie- Luborzycy

fot. UG Michałowice

Fot. UG Michałowice

fot. CKiP w Kocmyrzowie- Luborzycy

Fot. Paweł Wodnicki mymedia, GOKiS Mogilany

Fot. GOKiS w Wielkiej Wsi

Fot. Paweł Wodnicki mymedia, GOKiS Mogilany

Fot. UG Michałowice

Fot. CKiS w Skawinie

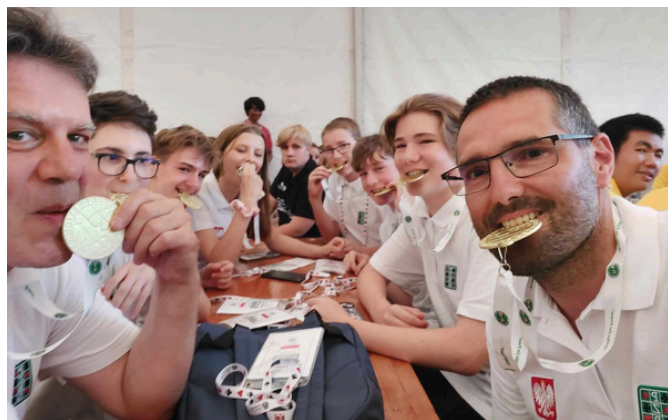
Pasja, sukcesy i wychowanie mistrzów

Sekcja brydża sportowego działająca w Centrum Kultury i Sportu w Skawinie od ponad trzech dekad należy do najbardziej utytułowanych w kraju. Zawodnicy zdobywają medale na mistrzostwach Polski, Europy i świata, a jednocześnie trenują pamięć, wyobraźnię i logiczne myślenie. Dzięki pasji trenerów i zaangażowaniu młodych graczy Skawina stała się jednym z najważniejszych ośrodków brydża sportowego w Polsce.

Sekcja została utworzona w roku 1992. Brydżyści ze Skawiny nieprzerwanie od 1996 roku zajmują medalowe miejsca w imprezach rangi Mistrzostw Polski we wszystkich kategoriach wiekowych, a w ostatnich latach dumnie reprezentują gminę na arenie międzynarodowej zdobywając medale na Mistrzostwach Świata i Mistrzostwach Europy. Od kilkunastu lat CKiS Skawina bierze udział w rozgrywkach ligowych – I, II i III Ligi w ramach Drużynowych Mistrzostw Polski Polskiego Związku Brydża Sportowego (PZBS), a także w rozgrywkach Ligi Okręgowej Małopolskiego Związku brydża Sportowego (MZBS).

Trenerzy z pasją i doświadczeniem

Nad rozwojem i szkoleniem brydżystów czuwa trójka trenerów: Marcin Kuflowski, Kacper

Fot. CKiS w Skawinie

Kuflowski i Maciej Kędzierski. Pierwszy z wymienionych, Marcin Kuflowski, to trener z olbrzymim doświadczeniem i niekończącą się pasją do sportu, Wiceprezes Zarządu Małopolskiego Związku Brydża Sportowego, organizator wielu imprez ogólnopolskich rangi mistrzowskiej oraz turniejów międzynarodowych. Związany jest z CKiS aż od 25 lat, co czyni go jednym z najbardziej doświadczonych i utytułowanych trenerów tej instytucji. Z kolei Kacper Kuflowski i Maciej Kędzierski to wieloletni zawodnicy, którzy przeszli ścieżkę szkolenia, by zostać trenerami młodych adeptów brydża, jednocześnie nadal aktywnie startując w rozgrywkach.

Brydż – trening umysłu dla każdego

Sekcja brydża sportowego CKiS funkcjonuje w oparciu o zasadę „**Niekoniecznie trzeba zostać wielkim brydżystą**, ale na pewno pozytywny wpływ tej dyscypliny na młody umysł jest wart sprawdzenia swoich sił”. Brydż, jako gra logiczna za pomocą kart, stanowi znakomity trening umysłu młodego człowieka. Pamięć, wyobraźnia, logika to elementy, które procentują w przyszłości znacznie łatwiejszym przyswajaniem wiedzy.

Przyjmuje się, że przygodę z brydżem można zaczynać nawet w wieku 7-8 lat, ale ponieważ brydż trenuje pamięć i rozwija wyobraźnię w każdym wieku, metryka nie jest żadną barierą. Benefity, jakie czerpie się z tej gry wpływają na ogromne zainteresowanie sekcją. W CKiS funkcjonuje aż 5 grup treningowych podzielonych pod względem wieku i zaawansowania. Grupy trenują zarówno stacjonarnie jak i online.

Turnieje, które łączą i inspirować

Centrum Kultury i Sportu w Skawinie, wraz ze stojącym na czele sekcji brydżowej Marcinem Kuflowskim, od lat organizuje charytatywny turniej OTP „O uśmiech Patryka”, który w ostatnim czasie został przekształcony w turniej „O uśmiech Patryka i Marysi”. Coroczne zawody są akcją solidarności oraz wsparcia, która łączy pasję do sportu z pomocą najbardziej potrzebującym.

CKiS jest również gospodarzem Skawińskiego Mityngu Brydżowego – Memoriału Leszka „Oja” Nowaka poświęconego pamięci trenera, który kładł podwaliny pod dzisiejszą sekcję brydża sportowego.

fot. CKiS w Skawinie

fot. CKiS w Skawinie

Sukcesy młodych mistrzów

Ostatnie dokonania skawińskich brydżystów to udział w Drużynowych Mistrzostwach Świata (2025), gdzie Jakub Michalski, Błażej Mróz i Marcel Prokopowicz wywalczyli złoty medal w kategorii U16, a Milena Klimiuk i Łucja Ciborowska zdobyły złoto w kategorii U26W.

Tuż po DMS młodzi zawodnicy rywalizowali w Mistrzostwach Europy Par Juniorów, odnosząc kolejne sukcesy. Turniej zakończył się wysypem medali dla sekcji CKiS: złotego dla Jakuba Michalskiego w parach open U16 (z Franekiem Stężalą ze Szczecina), srebrnego dla Błażeja Mroza i Marcela Prokopowicza w parach open U16, złotego dla Błażeja Mroza z Gabi Banaś z BLUE CLUB Chorzów w parach mikst U16 oraz brązowego dla Jakuba Michalskiego i Klary Kozłowskiej w parach mikst U16.

Sekcja brydża CKiS w Skawinie w mistrzowski sposób łączy trening umysłu i pasję ze sportowymi sukcesami na światową skalę.

Artykuł powstał we współpracy z Centrum Kultury i Sportu w Skawinie

Forum Komunikacji i Kultury z wizytą studyjną w Katowicach

Jak skutecznie promować lokalne dziedzictwo i angażować mieszkańców w życie kulturalne? 23 lipca przedstawiciele Forum Komunikacji i Kultury SMK odwiedzili serce Górnoląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (GZM), by poznać dobre praktyki w zakresie promocji kultury, turystyki i budowania tożsamości miejsca.

Mikrowyprawy w centrum uwagi

W Urzędzie Metropolitalnym GZM przyjrzelśmy się projektowi „Kierunek GZM” – największej w Polsce inicjatywie promującej mikrowyprawy. Zajrzenie za kuliszy organizacyjne pokazało nam, jak angażować mieszkańców i wykorzystywać potencjał lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych. To cenna inspiracja dla rozwijanego przez nas projektu mikrowypraw po Metropolii Krakowskiej, który promuje turystykę bliską i pokazuje, że inspiracje do aktywnego spędzania wolnego czasu można znaleźć tuż za rogiem (o projekcie realizowanym przez SMK piszemy więcej na stronie 44).

Dziedzictwo w nowoczesnej odstonie

Kolejnym punktem wizyty była prezentacja działań Lokalnej Organizacji Turystycznej Miasta Gwarków, która w nowoczesny sposób opowiada o górniczym dziedzictwie Tarnowskich Gór, Bytomia i Zbrostawic. Sercem tej oferty jest Szlak Srebra i Wody – produkt turystyczny łączący historię regionu z atrakcyjną narracją, przystępną dla różnych grup odbiorców. To nie tylko opowieść o dawnych tradycjach górniczych, ale też przykład, jak odpowiednio podane dziedzictwo może stać się motorem turystyki

Fot. SMK

i dumą mieszkańców. Projekt bazuje na współpracy międzygminnej, dzięki czemu tworzy spójną tożsamość ponadlokalną i wzmacnia rozpoznawalność całego obszaru. To model, który pokazuje, że dziedzictwo nie jest tylko elementem przeszłości – odpowiednio wykorzystane staje się fundamentem współczesnej promocji, edukacji i kształtowania wizerunku regionu.

Muzyka jako marka miejsca

W Katowicach Mieście Ogrodów – Instytucji Kultury im. Krystyny Bochenek – poznaliśmy inspirujące sposoby współpracy z artystami i społecznościami lokalnymi. Szczególne wrażenie

zrobił na uczestnikach wizyty Szlak Śląskiego Bluesa – projekt opowiadający historię muzycznego dziedzictwa regionu poprzez angażujące wydarzenia i narrację dostępną dla szerokiej publiczności.

Szlak pokazuje, jak muzyka może stać się marką miejsca, wzmacniając więź mieszkańców z regionem i promując jego tożsamość w autentyczny, nowoczesny sposób. To przykład pokazujący, że lokalne tradycje kulturowe, odpowiednio podane, stają się nie tylko atrakcją turystyczną, ale też siłą integrującą społeczność.

Nikiszowiec – historia spotyka teraźniejszość

Wizytę zakończyliśmy spacerem po Nikiszowcu – ikonicznej dzielnicy poddanej udanej rewitalizacji – oraz odwiedzinami w oddziale Muzeum Historii Katowic.

Przykład Nikiszowca dowodzi, że przemysłowe dziedzictwo może zyskać nowe życie, łącząc historię z działalnością kulturalną i turystyczną. To model, w którym przeszłość inspirowa teraźniejszość, a lokalna społeczność aktywnie uczestniczy w budowaniu atrakcyjnej i rozpoznawalnej przestrzeni miejskiej.

fot. SMK

fot. SMK

– Wizyty studyjne to wzajemna inspiracja, niekończąca się studnia pełna sposobów radzenia sobie z przeciwnościami, pomysłów na lepsze rozwiązanie, na poprawne funkcjonowanie i radzenie sobie z napotkanymi przeszkodami – mówi Agnieszka Wawrzeń, Dyrektor Centrum Kultury i Promocji w Igołomi-Wawrzeńcach. – My, ludzie kultury, których praca to kreatywność, głowa pełna pomysłów, nieograniczona wyobraźnia hamowana jedynie przez kolejne zmiany prawa, musimy się trzymać razem. Musimy chłonąć jak gąbka porady osób które mają większe doświadczenie lub tych, którzy pierwsi zetknęli się z problemami i mają dla nas cenne uwagi lub rady. Spotkania studyjne to umożliwiają, pozwalają przyglądnąć się pracy od wewnątrz – podsumowuje Agnieszka Wawrzeń. – Jak powiedział Henry Ford – dodaje – zebranie się razem to początek. Trzymanie się razem to postęp. Wspólna praca to sukces.

Wizyta studyjna w GZM pozwoliła nam spojrzeć na kulturę, turystykę i promocję w szerszym, międzyregionalnym kontekście. Pokazała, jak skutecznie łączyć różne sektory i lokalne zasoby w spójną narrację, angażując mieszkańców i inspirować do dalszego rozwoju oferty czasu wolnego Metropolii Krakowskiej.

Przygotowanie: Agnieszka Radziszowska

Sztuka i Wino

V Niepołomicki Festiwal Wina

Pierwszy weekend września w Niepołomicach upłynął pod znakiem wyjątkowych smaków, aromatów i muzyki. V edycja Niepołomickiego Festiwalu Wina, w tym roku po raz pierwszy w odświeżonej formule jako „Sztuka i Wino” po raz kolejny przyciągnęła miłośników kultury, lokalnych wyrobów winiarskich i dobrego towarzystwa.

Ogromne uznanie należy się wystawcom: winiarzom, producentom lokalnych specjałów i pasjonatom, którzy wnieśli w festiwal niepowtarzalny charakter. To właśnie ich opowieści, uśmiechy i rozmowy sprawiły, że spotkania z winem stały się niezapomniane. Nie zabrakło również muzycznych emocji. Publiczność mogła zanurzyć się w klasyce dzięki Mauris Ensemble, a także w jazzowych kontrastach – od legendarnych muzyków grupy Laboratorium, obecnych na scenie już od 55 lat, po młodych i odważnych artystów z zespołu Kosmonauci, którzy sami siebie określają mianem „jazzowego boysbandu”. Najważniejszym uczestnikiem Festiwalu była jednak publiczność. To właśnie goście nadali wydarzeniu wyjątkowy klimat, który na długo pozostanie w pamięci.

Fot. Jędrzej Krzyszkowski

Fot. Jędrzej Krzyszkowski

Organizatorem wydarzenia było Pole Kultury Samorządowa Instytucja Kultury Miasta i Gminy Niepołomice, która składa podziękowania Burmistrzowi Michałowi Hebdzie – honorowemu patronowi wydarzenia – za wsparcie na każdym etapie przygotowań. Współpraca z głównym partnerem, firmą Solarz Kuchnie i Wnętrza, pozwoliła natomiast stworzyć przestrzeń komfortową i inspirującą – prawdziwą „kulturę od kuchni”.

Klaudia Wojenka
POLE KULTURY

Artykuł powstał we współpracy z Polem Kultury - Samorządową Instytucją Kultury Miasta i Gminy Niepołomice

fot. Jędrzej Krzyszkowski

Metropolia w jeden dzień – przygoda tuż za rogiem!

Nie trzeba daleko jechać, by przeżyć coś wyjątkowego. Projekt „Metropolia w jeden dzień – przygoda tuż za rogiem!” udowadnia, że fascynujące miejsca kryją się tuż obok – w dolinach, wsiach i miasteczkach Metropolii Krakowskiej.

Jeszcze więcej odkryć

Projekt jest kontynuacją działań SMK, które konsekwentnie rozwija bazę mikrowypraw i inspirowanie mieszkańców metropolii do odkrywania lokalnych atrakcji.

W ramach projektu powstają trzy nowe trasy jednodniowych wycieczek po gminach Metropolii Krakowskiej. Każda z nich łączy elementy przyrody, historii i kultury, pokazując różnorodność naszego obszaru. To propozycje dla wszystkich, którzy chcą aktywnie spędzić czas, a jednocześnie dowiedzieć się czegoś nowego o regionie.

Aby jeszcze pełniej pokazać ich potencjał, na każdej trasie zaplanowaliśmy spacer z przewodnikiem. Taka formuła łączy odkrywanie

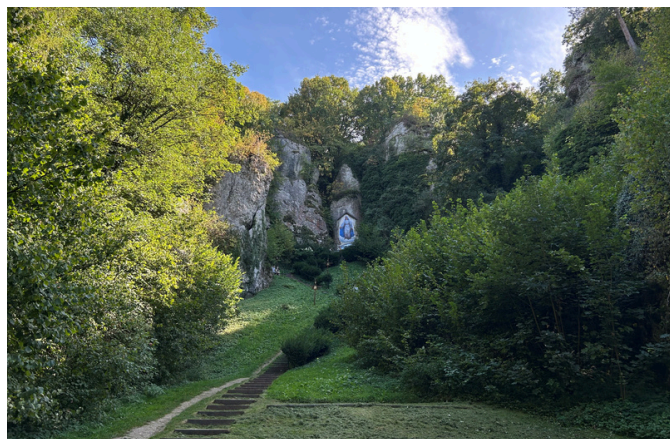
Fot. SMK

miejsz z opowieściami, ciekawostkami i atrakcjami, które pozwalają lepiej zrozumieć dziedzictwo kulturowe odwiedzanych obszarów.

Przewodnik zawsze pod ręką

Opracowane z ogromną starannością nowe trasy wzbogacą bazę mikrowypraw dostępną na stronie internetowej Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. To praktyczny przewodnik pełen inspiracji i wskazówek, jak samodzielnie zaplanować jednodniową wycieczkę.

Każda propozycja zawiera szczegółowe wskazówki, ciekawostki historyczne i przyrodnicze, a także podpowiedzi, jak urozmaicić wyprawę dodatkowymi atrakcjami. Dzięki temu łatwo wybrać trasę dopasowaną do własnych

Fot. SMK

potrzeb – na rodzinny spacer, wyjazd z przyjaciółmi czy samotną wędrowkę.

Budujemy markę mikrowypraw

Projekt zakłada także proces wspólnego wypracowania założeń promocji mikrowypraw w całej Metropolii Krakowskiej. To krok w stronę budowania spójnej, silnej marki turystycznej, która podkreśli potencjał przyrodniczy, historyczny i kulturowy gmin członkowskich. Zależy nam, aby potencjał turystyczny i rekreacyjny gmin SMK był widoczny i doceniany. Zadbamy więc o odpowiednią promocję tego, co w Metropolii najpiękniejsze i najbardziej wyjątkowe.

Razem z przedstawicielami gmin SMK opracujemy założenia promocji produktu turystycznego, jakim jest oferta mikrowypraw. Wspólnie wypracujemy narzędzia do skutecznego promowania tras, co przełoży się na ich większą rozpoznawalność i atrakcyjność dla użytkowników. To inwestycja

Fot. SMK

Bazę mikrowypraw po Metropolii Krakowskiej znajdziecie na www.metropoliakrakowska.pl/mikrowyprawy

w długofalowy rozwój – baza mikrowypraw będzie stale rozbudowywana i aktualizowana, tak aby mieszkańcy i odwiedzający mieli pod ręką coraz bogatszy wybór krótkich, inspirujących wycieczek.

Metropolia blisko Ciebie

„Metropolia w jeden dzień” to zaproszenie, by spojrzeć na dobrze znane okolice z nowej perspektywy. Każda mikrowyprawa odkrywa inny fragment metropolii i udowadnia, że tuż za rogiem kryją się miejsca pełne uroku i inspiracji.

To także opowieści, które warto usłyszeć i przeżyć – o przyrodzie, historii i lokalnych tradycjach. Projekt zachęca, by znaleźć czas na rodzinny spacer, spotkanie z przyjaciółmi czy chwilę oddechu wśród natury. To zaproszenie, by na chwilę zwolnić tempo i dostrzec piękno w najbliższym otoczeniu – bo to właśnie codzienna bliskość, tradycje i historie ukryte w lokalnych zakątkach czynią Metropolię Krakowską wyjątkową.

Przygotowanie: Agnieszka Radziszowska

Projekt zrealizowano przy wsparciu finansowym Województwa Małopolskiego

Wesołe Świąto Plonów 2025

różnorodność i wspólnota na łące w sercu Krakowa

Piękna, słoneczna pogoda i wyjątkowa atmosfera towarzyszyły tegorocznemu Wesołemu Świątu Plonów, które odbyło się w niedzielę, 21 września, na łące na Wesołej. To już druga edycja wydarzenia, które na stałe wpisało się w kalendarz spotkań mieszkańców Krakowa i gmin Metropolii Krakowskiej.

fot. Alicja Rzepa/KBF

Od pierwszych chwil było widać, że mieszkańcy i goście licznie odpowiedzieli na zaproszenie – przestrzeń wydarzenia szybko wypełniła się barwami, muzyką i rozmowami. Szczególnym zainteresowaniem cieszyła się gra stanowiskowa „Wesoły Szlak Plonów”. Zabawa przyciągnęła tak wielu uczestników, że... zabrakło kart gry! To najlepszy dowód na to, jak chętnie odwiedzający angażowali się w poznawanie tradycji i produktów gmin Metropolii.

Smaki, rękodzieło i tradycja na stanowiskach

Stoiska przygotowane przez gminy Metropolii Krakowskiej tętniły życiem przez cały dzień. Można było spróbować lokalnych specjałów – od wypieków i przetworów, przez aromatyczne miody i sery. Przechadzając się między nimi, można było najpierw poczuć aromat świeżo wypiekanego chleba z Mogilan i spróbować prawdziwych domowych specjałów od gospodyń

z Czulic, Batowic czy Rzeszotar. Na stoisku Liszek czekała słynna kiełbasa lisiecka i stodka kukietka, a chwilę dalej – wędliny z Czernichowa, w tym certyfikowana Kiełbasa Krakowska Sucha Staropolska. Smaki uzupełniały dyniowe inspiracje z Igołomi-Wawrzeńczyc oraz owocowe i zbożowe przysmaki ze Słonecznej Zagrody z Niepołomic, gdzie każdy mógł własnoręcznie przygotować płatki owsiane i spróbować sił w... dojeniu krowy. Nad wszystkim unosił się zaś delikatny zapach lawendy z Biskupic – można było nie tylko obejrzeć pokaz destylacji, ale też zabrać do domu własnoręcznie zrobiony pachnący woreczek.

fot. Alicja Rzepa/KBF

Na stoiskach rękodzielniczych można było podziwiać misterne koronki, ceramikę, tkactwo i wyroby z drewna, a każdy mógł własnoręcznie spróbować dawnych technik rzemieślniczych. Fundacja Peruna zapraszała do świata zwierząt,

pokazując, jak widzą i czują jeże czy ptaki, a Małopolska Izba Samorządowa zachęcała do wspólnej rozmowy o rewitalizacji Grzegórzek przy filiżance kawy sąsiedzkiej. Nie zabrakło także symboli Krakowa – stoisko Żywego Muzeum Obwarzanka przyciągało nie tylko degustacją tego słynnego wypieku, ale i warsztatami.

fot. Alicja Rzepa/KBF

Kolory, muzyka i taniec na scenie

Scena podczas Wesołego Święta Plonów tętniła muzyką, śpiewem i tańcem. Publiczność mogła podziwiać Szkolny Zespół Regionalny „Bukowiaki” z gminy Mogilany, prezentujący barwne tańce i pieśni krakowskie, oraz Zespół Pieśni i Tańca „Solny Gościniec” z gminy Biskupice, który wprowadził widzów w klimat ludowych melodii i tradycji regionu. Zwieńczeniem popołudnia był występ zespołu „Folklove” z gminy Zielonki.

fot. Alicja Rzepa/KBF

Rozmowy o przyszłości

Ważnym punktem programu był panel dyskusyjny poświęcony relacjom wsi i miasta oraz bezpieczeństwu żywnościowemu, prowadzony przez Janusza Bończaka. W rozmowie udział wzięli m.in.: Urszula Ropa (dyrektorka Małopolskiego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa), Jakub Kosek (przewodniczący Rady Miasta Krakowa), przedstawiciel Krajowego Ośrodka Wsparcia Rolnictwa, prof. Mateusz Wyżga oraz Kuba Kulesza z Fundacji Grupa Robocza. Dyskutowano o potrzebie skracania łańcuchów dostaw, budowania trwałych relacji między mieszkańcami wsi i miasta oraz wspierania lokalnych producentów.

fot. Alicja Rzepa/KBF

Wesołe Święto Plonów pokazało, że Metropolia Krakowska to przestrzeń ogromnej różnorodności – tradycji, kultury, smaków i talentów. To także dowód na to, że wspólne świętowanie może łączyć pokolenia i społeczności, a jednocześnie otwierać ważne rozmowy o przyszłości i bezpieczeństwie.

Pełna relacja fotograficzna i filmowa z wydarzenia znajduje się na stronie internetowej:
www.metropoliakrakovska.pl

Solne skarby nie tylko pod ziemią

Wieliczka od wieków kojarzona jest z kopalnią soli, wpisaną na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Ale miasto to nie tylko podziemne korytarze i komory kryjące bogactwo historii. Nad ziemią czeka równie fascynujący świat zgromadzonych w Muzeum Żup Krakowskich niezwykłych zbiorów, opowiadających o tradycjach regionu.

Zamek Żupny – serce potęgi solnej

W centrum Wieliczki, tuż obok rynku, wznosi się Zamek Żupny – siedziba zarządu żup solnych przez blisko siedem stuleci. To właśnie tutaj zapadały decyzje gospodarcze, które decydowały o potędze królewskiej kopalni. Dziś w murach zamku mieści się Muzeum Żup Krakowskich, a jego gotyckie i renesansowe wnętrza kryją zbiory związane z górnictwem solnym i codziennym życiem mieszkańców dawnej Wieliczki. Zamek, otoczony malowniczymi murami obronnymi, zachwyca także ogrodem i tarasami widokowymi, z których można podziwiać panoramę miasta.

fot. SMK

Kolekcje jedyne w swoim rodzaju

Muzeum Żup Krakowskich to jedna z największych instytucji muzealnych poświęconych soli na świecie. W zbiorach znajdziemy m.in. bogatą kolekcję solniczek, w tym prawdziwe

fot. SMK

arcydzieła sztuki złotniczej. Unikatowe eksponaty opowiadają historię produkcji soli, handlu i tradycji kulinarnych. Dla zwiedzających przygotowano także wystawy czasowe, które przybliżają kulturę i historię regionu w szerszym, europejskim kontekście.

Wieliczka – miasto pełne niespodzianek

Choć podziemia kopalni soli przyciągają rzesze turystów z całego świata, Wieliczka ma do zaoferowania znacznie więcej. Muzeum Żup Krakowskich, zamek i zabytkowa tkanka miasta tworzą fascynującą opowieść o miejscu, gdzie historia, natura i kultura przenikają się od stuleci.

Przygotowanie: Agnieszka Radziszowska

Zamek Żupny odwiedzisz podążając trasą mikrowyprawy „Wielickie solniczki, łąpy niedźwiedzi i białe złoto”. Zeskanuj kod QR i wyrusz na wycieczkę!

Budujemy wspólne rozwiązania edukacyjne dla samorządów w MOF

Współpraca i wymiana doświadczeń między samorządami może okazać się kluczem do skutecznego rozwoju edukacji w Polsce. W ramach Sieci Współpracy Usługi Społeczne w MOF MOF4US, której liderem jest Metropolia Krakowska, wraz z nowym rokiem szkolnym wystartowały działania, które wspierają edukację włączającą, aktywność młodzieży i rozwój otwartych środowisk szkolnych w całym kraju. Przygotowywane narzędzia, rekomendacje, a także cykle szkoleń będą dostępne dla wszystkich organizacji pełniących rolę Związków ZIT oraz zrzeszonych w nich samorządów.

Ruszyliśmy ze szkoleniami!

25 września w Krakowie odbył się warsztat stacjonarny inaugurujący cykl szkoleń poświęconych nowoczesnej edukacji - włączającej, otwartej i budującej społeczne zaangażowanie. Rozmawialiśmy o tym, co sprzyja efektywnemu uczeniu się, jakie warunki motywują do rozwoju oraz jak współpracować ponad granicami gmin, by projektować otwarte i przyjazne miejsca do zdobywania wiedzy.

Wkrótce zaprosimy do udziału w trzech webinarach – każdy z nich będzie poświęcony innemu aspektowi nowoczesnej edukacji. Spotkania poprowadzą eksperci z Instytutu Nauki Lektikon oraz praktycy z miejskich obszarów funkcjonalnych.

1 WEBINAR

Współpraca instytucji kluczem do sukcesu (24 października)

Jak skutecznie współpracować na poziomie lokalnym? Ten webinar pokaże, jak łączyć siły szkół, przedszkoli, placówek specjalistycznych i innych instytucji w gminach MOF, by wspólnie wdrażać edukację włączającą.

2 WEBINAR

Szkoła otwarta na wszystkich (28 listopada)

Szkoła to nie tylko miejsce nauki, ale i centrum lokalnej wspólnoty. Podczas spotkania omówimy, jak budować kulturę zaangażowania, współpracy i otwartości w społeczności szkolnej.

3 WEBINAR

Edukacja nieformalna w służbie społeczeństwu (12 grudnia)

Na zakończenie cyklu przyjrzymy się roli edukacji nieformalnej – takiej, która odbywa się poza murami szkoły, ale kształtuje kompetencje obywatelskie i społeczne. Porozmawiamy m.in. o doświadczeniach Lokalnych Ośrodków Wiedzy i Edukacji, Uniwersytetów Ludowych i młodzieżowych rad.

Wspólne wyzwanie gmin

Wdrażanie edukacji włączającej wymaga podejścia systemowego i współpracy wielu stron – nauczycieli, specjalistów, samorządowców i rodziców. To złożony proces, który wykracza poza same zmiany w organizacji pracy szkół. W ramach Sieci MOF4US powstaje narzędzie wspierające współpracę ponadlokalną. Będzie ono oparte na analizie danych i wiedzy eksperckiej, a jego celem jest wzmocnienie potencjału samorządów w budowaniu dostępnej i przyjaznej edukacji – wspólnie, ponad granicami gmin.

Do końca listopada 2025 roku opracowane zostaną propozycje rozwiązań i rekomendacje, które od stycznia 2026 zostaną przetestowane w wybranych gminach. Efekty pilotażu zostaną podsumowane w raporcie, a całość zakończy grudniowy webinar w 2026 roku, podczas którego przedstawione zostaną szczegóły opracowanego narzędzia i wskazówki dotyczące jego praktycznego wykorzystania.

Młodzi aktywni w MOF

Jak pokazuje przykład Metropolii Krakowskiej, młodzież w miejskich obszarach funkcjonalnych ma ogromny potencjał, by aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym i współdecydować o sprawach swojej lokalnej wspólnoty. Dlatego w ramach współpracy gmin w Sieci MOF4US zaplanowano działania wspierające rozwój aktywności obywatelskiej młodych, szczególnie poprzez młodzieżowe rady gmin.

Celem jest opracowanie uniwersalnych rekomendacji i narzędzi, które każda gmina będzie mogła wykorzystać u siebie – także jako uzupełnienie programu szkolnego w nowym przedmiocie edukacja obywatelska.

Proces oparty na realnych potrzebach młodych rozpocznie się od warsztatów i konsultacji, które pozwolą zidentyfikować najważniejsze tematy w obszarze edukacji obywatelskiej. Następnie odbędzie się cykl spotkań roboczych z młodzieżowymi radami – podczas trzech sesji warsztatowych młodzi radni, przy wsparciu ekspertów i partnerów metropolitalnych, opracują propozycje działań i komponentów edukacyjnych do wdrożenia ponadlokalnie. Zwieńczeniem będzie zestaw rekomendacji oraz spotkanie online, podczas którego młodzież zaprezentuje efekty prac. Gotowy dokument trafi do gmin i partnerów Metropolii Krakowskiej.

Inwestycja w przyszłość

Efektem prac będą praktyczne narzędzia i rekomendacje wspierające kompetencje społeczne i obywatelskie młodych ludzi w gminach MOF. To także sposób na wzmacnianie tożsamości metropolitalnej i poczucia wspólnoty ponad granicami lokalnych samorządów. Metropolia Krakowska, inicjując te działania, odpowiada na realne potrzeby młodzieży i samorządów, inwestując w przyszłość – świadome, zaangażowane i aktywne społeczeństwo obywatelskie.

Przygotowanie: Anna Rychły-Mierzwa

Sieć Współpracy „Usługi Społeczne w MOF – MOF4US” jest zadaniem w ramach projektu „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce”, finansowanego w ramach Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**Metropolia
Krakowska**

fot. Jarosław Karasiński, CKIS w Skawinie

fot. Urząd Gminy Wielka Wieś

fot. CKiP w Igołomi-Wawrzeńcach

fot. Urząd Miasta i Gminy w Skawinie

fot. Ela Marchewka, Urząd Miasta Krakowa

fot. Marek Harbaczewski, GOK Mogilany

Design, który zmienia myślenie o pomocy społecznej

Czy instytucje pomocowe mogą być postrzegane jako miejsca przyjazne, dostępne i wspierające? A co, gdyby ich komunikacja wizualna mówiła: „Jesteśmy i działamy dla Ciebie”? Takie pytania postawiła sobie autorka pracy dyplomowej zrealizowanej na Wydziale Form Przemysłowych ASP w Krakowie – Bogumiła Łaś, tworząc projekt, który łamie stereotypy i pokazuje, że design ma realną moc zmieniania społecznych narracji – także w obszarze usług społecznych.

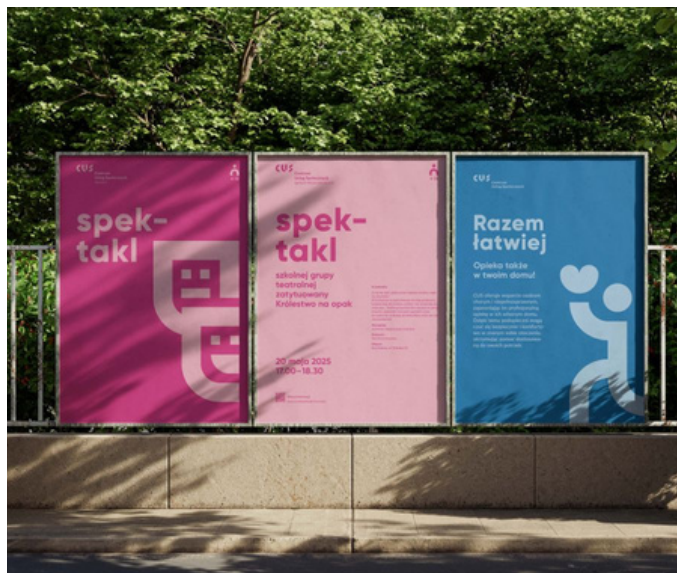
Wizerunek instytucji pomocy społecznej od lat boryka się z niekorzystnymi stereotypami. Dla wielu ośrodek pomocy społecznej wciąż kojarzy się z miejscem, do którego „trafia się w ostateczności” – nacechowanym stygmatyzacją, a nie troską, profesjonalizmem i realnym wsparciem. Tymczasem nowoczesne instytucje pomocy społecznej, takie jak Centra Usług Społecznych (CUS), to miejsca nowej generacji polityki społecznej – otwarte, współdziałające z mieszkańcami, wspierające ich w aktywnym, godnym i samodzielnym uczestnictwie w życiu społecznym.

Społeczna percepcja utknęła w czasie, a rzeczywistość instytucji już dawno poszła dalej, co stało się punktem wyjścia dla pracy magisterskiej Bogumiły Łaś, studentki Wydziału Form Przemysłowych ASP w Krakowie, zrealizowanej w Katedrze Komunikacji Wizualnej WFP we współpracy ze Stowarzyszeniem Metropolia Krakowska i pod opieką ekspercką promotor pracy – dr hab. Barbary Widłak, prof. ASP. Powstał projekt to kompleksowa kampania wizerunkowa CUS pt. „Budowanie pozytywnego wizerunku Centrum Usług Społecznych”, która pokazuje, że design może być nie tylko estetyczny, ale i społecznie odpowiedzialny.

Od pomysłu do projektu

Praca Bogumiły Łaś to efekt kilku miesięcy intensywnej współpracy ze Stowarzyszeniem Metropolia Krakowska – od wprowadzenia do zagadnień związanych z usługami społecznymi, przez regularne konsultacje, po dobór grupy badawczej.

W ramach pracy powstały liczne elementy graficzne, w tym m.in. logotypy oparte na motywie łuków metropolitalnych (wykorzystywanych w identyfikacji wizualnej

Projekt plakatów: Bogumiła Łaś, wizualizacja

SMK), piktogramy, plakaty, ulotki. System został zaprojektowany w duchu uniwersalności, co umożliwia jego adaptację przez różne gminy i instytucje, jednocześnie podkreślając wspólnotowy charakter usług społecznych w Metropolii Krakowskiej.

Projekt elementów wizerunku CUS: Bogumiła Łaś, wizualizacja

Budowanie wizerunku instytucji pomocy społecznej to nie tylko kwestia estetyki, ale przede wszystkim fundament dialogu i zaufania. Przyjazne logo, dostępne materiały informacyjne czy przejrzysta typografia wpływają na to, czy mieszkańcy widzą w instytucji partnera, czy miejsce obciążone stereotypami.

Wypracowane elementy pracy dyplomowej zostaną włączone do narzędzi pracy w Metropolii, a materiały zostaną wykorzystane w działaniach informacyjnych, edukacyjnych i promocyjnych – z nadzieją, że nowy język komunikacji pomoże przełamać bariery i zwiększyć zaangażowanie mieszkańców w budowanie instytucji społecznych.

Mały projekt, wielka zmiana

„Jednym z kluczowych wyzwań współczesnych instytucji pomocy społecznej jest skuteczne i przemyślane komunikowanie się z mieszkańcami – nie tylko informowanie, ale także budowanie relacji opartych na zaufaniu, dostępności i wzajemnym zrozumieniu” – podkreśla w swojej pracy Bogumiła Łaś. Projekt ten stanowi przykład, że zmiana społeczna może zacząć się od niewielkiego impulsu – rozmowy, pomysłu, tematu pracy semestralnej, ale kiedy zaangażowani są w nią przedstawiciele różnych obszarów – uczelnia, samorząd, mieszkańcy – można wspólnie zbudować coś więcej niż tylko kampanię. Można zbudować nową jakość instytucji publicznych w lokalnej społeczności.

Przygotowanie: Magdalena Cyran

Projekt ulotek: Bogumiła Łaś, wizualizacja

O projekcie kampanii wizerunkowej CUS piszemy szerzej na stronie internetowej www.metropoliakrakowska.pl

Od inspiracji do działania – kilka refleksji ze szkoleń MOF4US – MODUŁ A

Początkiem roku zainaugurowaliśmy działalność nowej przestrzeni współpracy, wymiany wiedzy i wspólnego wypracowywania rozwiązań dla rozwoju usług społecznych i edukacji – Sieci Współpracy Usługi Społeczne w MOF – MOF4US. Inicjatywa jest realizowana w ramach projektu „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce” Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, ze środków Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021–2027.

Moduł A, obejmujący cykl czterech spotkań szkoleniowo-warsztatowych, został zaprojektowany z myślą o budowaniu kompetencji, rozwijaniu współpracy między jednostkami samorządu terytorialnego i ich partnerami oraz wspieraniu wdrażania innowacyjnych rozwiązań w usługach społecznych oraz edukacji.

Inwestycji Terytorialnych, jak i gminy, powiaty, jednostki realizujące zadania z zakresu usług społecznych i edukacji, a także podmioty ekonomii społecznej.

Każde z czterech spotkań Modułu A poruszało odmienny obszar tematyczny.

4 spotkania zrealizowane w okresie kwiecień–lipiec 2025 r.

Łącznie **16** godzin zegarowych warsztatów i dyskusji.

Ponad **200** uczestników z całej Polski – w każdym spotkaniu blisko **100** osób.

14 zewnętrznych prelegentów – przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych, instytucji kultury, uczelni wyższych oraz sektora biznesowego.

1

Spotkanie otwierające było okazją do przedstawienia celów Sieci MOF4US oraz zaprezentowania inspirujących przykładów ponadlokalnych działań i współpracy międzysektorowej Stowarzyszenia Metropolia Krakowska. Dużą wartością były wystąpienia naszych partnerów społecznych, a także ZIT-ów z Trójmiasta i Białegostoku.

2

Budowanie partnerstw i wykorzystanie nowych technologii – pod okiem prof. Marii Łuszczynskiej uczestnicy zgłębiali mechanizmy tworzenia trwałych sieci współpracy, poznali przykłady empatycznego przywództwa, a także dyskutowali o potencjale sztucznej inteligencji w administracji publicznej.

Warto nadmienić, iż uczestnicy spotkań reprezentowali zarówno Biura Zintegrowanych

3

Innowacje społeczne i ekosystemy współpracy – spotkanie poświęcone było roli innowacji w rozwoju usług społecznych, metodom budowania ekosystemów współpracy w MOF, pozyskiwaniu finansowania oraz narzędziom diagnozowania lokalnych zasobów (m.in. mapom zasobów lokalnych).

4

Budowanie odporności kadr i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu – uczestnicy poznali praktyczne rozwiązania wdrażane w samorządach, m.in. skrócony tydzień pracy, superwizję koleżeńską asystentów rodziny czy superwizję pedagogów. Pojawiły się także narzędzia autodiagnozy i modele wspierania pracowników oparte na dialogu i feedbacku.

Chociaż każde spotkanie miało odrębny temat przewodni – od budowania partnerstw, przez wykorzystanie innowacji i nowych technologii, po przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu – to wszystkie łączyła wspólna idea wzmacniania kompetencji, tworzenia trwałych relacji międzysektorowych i poszukiwania rozwiązań odpowiadających na realne potrzeby mieszkańców.

Prezentowane przykłady pokazywały, że skuteczne zmiany zaczynają się od współpracy i odwagi, a innowacje mogą mieć zarówno postać nowej technologii, jak i prostego, lecz mądrego usprawnienia w codziennej pracy instytucji.

Wspólne wnioski z pierwszego z 3 cykli szkoleń

Analiza czterech spotkań przyniosła refleksje, które będą istotne w dalszych działaniach Sieci:

Silna potrzeba standaryzacji usług społecznych oraz opracowania wspólnych modeli działań na poziomie MOF.

Rosnąca rola technologii, w tym AI, jako wsparcia w procesach administracyjnych, planistycznych i diagnostycznych.

Znaczenie innowacji społecznych jako motoru zmiany – zarówno w zakresie form wsparcia mieszkańców, jak i metod pracy instytucji.

Konieczność dbałości o zasoby ludzkie – przeciwdziałanie wypaleniu, zapewnianie superwizji i budowanie odporności zespołów.

Interdyscyplinarność i partnerstwo jako klucz do skutecznego rozwiązywania problemów lokalnych i ponadlokalnych.

Choć uczestnicy reprezentowali różne regiony i różne instytucje, to ich wyzwania – od budowania zespołów odpornych na presję, po wprowadzanie nowych usług i narzędzi – okazały się zaskakująco podobne. To dowód, że potrzeby szkoleniowe w obszarze usług społecznych mają charakter uniwersalny, a inicjatywy takie jak Sieć MOF4US są nie tylko zasadne, ale wręcz niezbędne dla poprawy jakości pracy i efektywności działań w skali całego kraju.

Szkolenia okiem uczestników

Wyniki ewaluacji przynoszą nam kolejne wnioski i potwierdzają istotę naszej inicjatywy.

W pięciostopniowej skali szkolenia były oceniane średnio między 4,23 a 5,00 punktów, a to, co szczególnie zwróciło uwagę uczestników, to ekspercka wiedza prowadzących, wysoka jakość materiałów oraz przemyślana organizacja całości. Przydatność treści w pracy zawodowej oraz stopień spełnienia oczekiwań oceniano bardzo wysoko – od 4,23 do 4,86 punktów. Wiedza i przygotowanie merytoryczne trenerów były z kolei oceniane wręcz wzorowo – od 4,74 do maksymalnych 5,00 punktów. Tak samo wysoko uczestnicy oceniali materiały szkoleniowe i prezentacje.

W ankietach pojawiały się liczne komentarze, które dobrze oddają atmosferę i odbiór cyklu:

Dawno nie byłam na szkoleniu online tak wartościowym. Wierzę, że uda się zrealizować podobne na naszym terenie.

*Przykłady innowacji – to jest to!
Chcę więcej!*

Spotkanie bardzo inspirujące i optymistyczne.

Szkolenie niezwykle istotne, powinno być obowiązkowe dla kadry zarządzającej.

Wielu uczestników podkreślało, że przekazana wiedza, praktyczne przykłady i narzędzia znajdą bezpośrednie zastosowanie w ich pracy, a także będą inspirować do zmian w podejściu do świadczenia usług społecznych.

Moduł A okazał się nie tylko serią inspirujących spotkań, ale też realnym impulsem do wprowadzania innowacji, wzmacniania współpracy i podnoszenia jakości usług społecznych w różnych częściach Polski. Wysoka frekwencja, doskonałe oceny i entuzjastyczne komentarze potwierdzają, że warto kontynuować tę formułę, rozwijając zarówno tematykę, jak i sieć kontaktów zbudowaną w trakcie cyklu.

Już we wrześniu ruszają kolejne szkolenia w ramach Sieci Współpracy Usługi Społeczne w MOF – MOF4US! Moduł B, dedykowany przede wszystkim przedstawicielom sektora edukacji, ale otwartym również dla innych instytucji, będzie dotyczył edukacji włączającej i otwartych przestrzeni edukacyjnych. Rozpocniemy od warsztatu stacjonarnego w Krakowie, a następnie zaprosimy wszystkich zainteresowanych na szkolenia online.

Przygotowanie: Magdalena Cyran

Zadanie Sieć współpracy „Usługi społeczne w MOF - MOF4US”, w ramach projektu „Sieciowanie Związków ZIT w Polsce”, finansowanego ze środków Programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich na lata 2021-2027.

Pomoc Techniczna
dla Funduszy Europejskich

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

**Metropolia
Krakowska**

Usługi społeczne

56

Aktywne złote lata – jak Wielka Wieś wspiera swoich seniorów

Gmina Wielka Wieś od wielu lat prowadzi działania wspierające osoby starsze. W lokalnej strategii rozwoju istotne miejsce zajmuje polityka senioralna, obejmująca zarówno kwestie zdrowotne, jak i społeczne. Priorytetem jest zapewnienie mieszkańcom w wieku senioralnym warunków do aktywnego, bezpiecznego i satysfakcjonującego życia.

Gmina z tradycją troski o seniorów

Troska o zdrowie, bezpieczeństwo i aktywność najstarszych mieszkańców jest wpisana w lokalną strategię od wielu lat. Działania te nabrały jednak szczególnego tempa i rozmachu w ostatniej dekadzie, a momentem przełomowym okazał się rok 2022.

Gminna Rada Seniorów – głos i inicjatywa mieszkańców

W 2022 roku powołano Gminną Radę Seniorów – organ, który stał się symbolem nowej jakości w lokalnej polityce senioralnej. W jej skład wchodzi 15 osób: 12 przedstawicieli seniorów wybranych przez środowisko oraz 3 osoby wskazane przez Wójta Gminy. Rada ma charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Jej misją jest wspieranie solidarności międzypokoleniowej, pobudzanie aktywności społecznej i obywatelskiej, a także sygnalizowanie potrzeb i problemów tej grupy mieszkańców.

Utworzenie Rady zbiegło się z początkiem dynamicznych zmian w strukturze lokalnych klubów seniora. W chwili powołania działały tylko dwa, rok później – już jedenaście, niemal w każdej miejscowości gminy. W sumie organizują one blisko sto spotkań rocznie, obejmujących zarówno

fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

zajęcia prozdrowotne, jak i kulturalne czy integracyjne.

Kluby Seniora – przestrzeń aktywności i spotkań

Działalność klubów to znacznie więcej niż wspólna kawa i rozmowy. To miejsca tętniące życiem, w których każdy tydzień przynosi nową okazję do spotkania, nauki i wspólnej zabawy. Seniorzy z Wielkiej Wsi regularnie organizują wycieczki krajoznawcze, podczas których odkrywają uroki Małopolski i innych regionów kraju. Odwiedzają muzea, filharmonie, uczestniczą w spektaklach teatralnych, biorą udział w koncertach oraz wydarzeniach kulturalnych w Krakowie i okolicach. Ważnym elementem jest również pielęgnowanie więzi międzyludzkich – tradycją stało się wspólne świętowanie urodzin najstarszych mieszkańców, a także przygotowywanie spotkań tematycznych w sołectwach.

Dbłość o kondycję fizyczną jest równie istotna. Zajęcia „Aqua Senior” czy „Zdrowy kręgosłup” cieszą się pełną frekwencją i są dostosowane do możliwości uczestników, umożliwiając im utrzymanie sprawności, poprawę samopoczucia i zapobieganie dolegliwościom zdrowotnym.

Kluby współpracują z Fundacją Adenda, Fundacją Miejsc i Ludzi Aktywnych oraz aktywnie uczestniczą w działaniach Małopolskiej Sieci Rad Seniorów. Wspólnie z partnerami realizują projekty o charakterze kulturalnym, edukacyjnym i prozdrowotnym – od warsztatów rękodzielniczych po szkolenia z zakresu bezpieczeństwa. Wiele inicjatyw powstaje też z pomysłów samych seniorów – to oni planują dodatkowe wyjazdy, organizują spotkania integracyjne, pikniki czy imprezy okolicznościowe, dzięki którym życie społeczne gminy jest tak bogate i różnorodne.

Fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

Aktywność środowiska senioralnego z Wielkiej Wsi jest zauważalna również poza granicami gminy. W 2024 roku stoisko przygotowane na Powiatowy Dzień Seniora w Więckowicach zdobyło I miejsce spośród 17 prezentacji. Rok później to samo wydarzenie przyniosło wyróżnienie za kreatywny projekt „Senior w podróży”. Wśród indywidualnych sukcesów

Fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

szczególne miejsce zajmuje wyróżnienie przyznane w 2023 r. przewodniczącej Gminnej Rady Seniorów, Stanisławy Szumiec. Została ona uhonorowana w prestiżowym plebiscyie „Poza Stereotypem – Seniorka i Senior Roku” za swoją wieloletnią działalność na rzecz osób starszych. Jej działalność obejmowała zarówno inicjowanie nowych projektów, jak i codzienne wspieranie seniorów w gminie – od organizowania spotkań integracyjnych, po reprezentowanie interesów starszych mieszkańców w kontaktach z samorządem i instytucjami. Wyróżnienie to jest nie tylko osobistym sukcesem przewodniczącej, ale również dowodem uznania dla całej społeczności senioralnej Wielkiej Wsi, która dzięki takim liderom rozwija się i inspirowa innych.

Solidarność w praktyce

Działalność seniorów w gminie nie ogranicza się do własnego grona. Szczególną wartością jest wrażliwość na potrzeby osób w najtrudniejszej sytuacji – chorych, samotnych, wymagających opieki. Seniorzy odwiedzają pensjonariuszy Zakładów Opiekuńczo-Lecznicznych i Domów Pomocy Społecznej na terenie gminy, organizując warsztaty kulturalne, wspólne śpiewanie kolęd czy pikniki integracyjne. Takie działania budują poczucie wspólnoty i pokazują, że aktywność społeczna nie zna granic wieku.

Fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

Stowarzyszenie „Senior” w Będkowicach

W krajobrazie organizacyjnym gminy szczególne miejsce zajmuje Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów „Senior” w Będkowicach. Liczy ono 70 członków i jest przykładem tego, jak lokalne stowarzyszenia mogą skutecznie pozyskiwać środki zewnętrzne, wspierając jednocześnie inicjatywy gminy. Dzięki nim oferta kierowana do osób starszych jest bogatsza i bardziej różnorodna.

Senioriada – święto radości i integracji

Flagowym wydarzeniem gminy jest Senioriada – coroczne święto seniorów, które gromadzi ponad 300 uczestników, nie tylko z Wielkiej Wsi, ale i gmin sąsiednich. Jej celem jest integracja środowiska osób starszych. W Senioriadzie uczestniczą przedstawiciele wszystkich klubów seniora z gminy. Każdy z nich zaprasza dodatkowo osoby spoza klubów, samotne lub mniej aktywne społecznie, co pozwala wciągnąć w życie gminy nowych uczestników.

Szczególnym wydarzeniem jest wycieczka „Super Senior” – skierowana do osób powyżej 80. roku

życia, które z racji wieku lub zdrowia mają ograniczone możliwości podróżowania. Wyboru uczestników dokonuje GRS, a seniorzy są pod opieką swoich kolegów przez cały czas trwania wyprawy.

Coroczną tradycją jest wręczanie paczek świątecznych najstarszym mieszkańcom z okazji Wielkanocy i Bożego Narodzenia. To gest, który – choć symboliczny – ma ogromne znaczenie emocjonalne.

Fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

Wielkowiejska Akademia Seniora – nauka przez całe życie

Od kilku lat działa Wielkowiejska Akademia Seniora – cykl warsztatów odbywających się raz w miesiącu, prowadzonych przez specjalistów. Zajęcia obejmują zarówno psychoedukację, jak i tematykę bezpieczeństwa osobistego, finansowego czy internetowego. Seniorzy uczą się asertywności, radzenia sobie ze stresem,

efektywnej komunikacji, a także zdobywają wiedzę historyczną. Tematy zajęć są każdorazowo uzgadniane z przedstawicielami GRS, co gwarantuje ich adekwatność do realnych potrzeb.

Program Polityki Senioralnej 2024–2030

27 lutego 2024 roku Rada Gminy Wielka Wieś przyjęła „Program Polityki Senioralnej Gminy Wielka Wieś na lata 2024–2030”. To jeden z pierwszych tak kompleksowych programów w Polsce na szczeblu samorządowym. Dokument opiera się na systemowym, długoterminowym podejściu do potrzeb osób starszych – zarówno tych związanych z opieką, jak i aktywnością społeczną.

– *Nasza Gminna Rada Seniorów to doskonały przykład energii i zaangażowania, jakie mogą wносить seniorzy w życie lokalnej społeczności – podkreśla inicjator programu Krzysztof Wołos, wójt Gminy Wielka Wieś. – To właśnie członkowie GRS są łącznikiem między Urzędem Gminy, Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Gminnym Ośrodkiem Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi a mieszkańcami, pomagając dostrzegać i rozwiązywać problemy naszych najstarszych mieszkańców. Seniorzy z naszej gminy pokazują, że wiek nie ogranicza energii do działania i chęci wprowadzania pozytywnych zmian – zauważa Krzysztof Wołos.*

Program odpowiada na wyzwania związane z demografią – rosnącą liczbą seniorów, ich dłuższą samodzielnością i coraz większą świadomością potrzeb. Zakłada działania integrujące, prozdrowotne, edukacyjne i kulturalne, obejmujące wszystkich mieszkańców w wieku senioralnym.

Fot. Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Wielkiej Wsi

Gmina, która stawia na człowieka

Polityka senioralna w Gminie Wielka Wieś jest przykładem konsekwentnego budowania społeczności opartej na solidarności i wzajemnym wsparciu. Od powołania Rady Seniorów, przez dynamiczny rozwój klubów, aż po duże wydarzenia takie jak Senioriada czy Akademia Seniora – wszystkie działania łączą jeden cel: stworzenie warunków, w których seniorzy mogą aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, rozwijać swoje pasje i czuć się pełnoprawnymi uczestnikami lokalnej wspólnoty.

Wielka Wieś pokazuje, że starzenie się nie musi oznaczać rezygnacji z aktywności – może być czasem nowych wyzwań, odkryć i relacji. A to, jak te „złote lata” wyglądają, w dużej mierze zależy od wspólnego wysiłku – samorządu, organizacji i samych seniorów.

Artykuł powstał
we współpracy z Urzędem
Gminy Wielka Wieś

Wielka Wieś
Gmina przyjazna mieszkańcom

Fundacja Wyobraź Sobie – skawińska kreatywność, która inspiruje świat

Rok 2025 okazał się przełomowy dla Fundacji Wyobraź Sobie ze Skawiny – organizacji, która od lat zmienia sposób myślenia o edukacji, profilaktyce i rozwoju młodzieży. Dwa spektakularne sukcesy – światowe wyróżnienie w prestiżowym konkursie Odyssey of the Mind oraz międzynarodowa rekomendacja dla unikalnego w skali kraju projektu profilaktycznego Akademia Gamingowa – to nie tylko powód do dumy, ale dowód na to, że innowacyjność, odwaga i pasja naprawdę przynoszą rezultaty.

Z lokalnych finałów na światowe podium: Ranatra Fusca Award dla Fundacji

Drużyna Fundacji Wyobraź Sobie w składzie Dawid Rokicki, Szymon Janiszak, Nadia Rokicka, Helena Król, Mikołaj Szybisty, Wojciech Bychawski – przeszła niezwykłą drogę: od eliminacji regionalnych Odysei Umysłu, przez wicemistrzostwo Polski, aż po najbardziej prestiżową nagrodę kreatywności na świecie – Ranatra Fusca Award, przyznaną podczas światowych finałów Odyssey of the Mind 2025 w USA. To wyjątkowe wyróżnienie trafia do zespołów, które wykazują bezgraniczną kreatywność, odwagę i innowacyjność – nie za punktację, ale za przekraczanie granic.

Fot. Fundacja Wyobraź Sobie

wyobraźni i możliwości technicznych. W 2025 roku nagrodzono tylko cztery zespoły z ponad 700 – dwa z USA, jeden z Chin i... Fundację Wyobraź Sobie ze Skawiny – jako jedyny zespół z Europy!

Zespół zdobył nagrodę za stworzenie autorskiego systemu napędowego, opartego na kołach omnikierunkowych (czyli działających we wszystkich kierunkach) spawanych... z rolek do tapet, montowanych na samodzielnie skonstruowanych przekładniach i zasilanych jednym silnikiem. Rozwiązanie było tak unikatowe, że główny konstruktor Dawid Rokicki zgłosił dwa patenty. Całość wsparta była oryginalnym występem scenicznym i autorską narracją.

Odyseja Umysłu – co to takiego?

To międzynarodowy konkurs kreatywności, który łączy naukę, sztukę i inżynierię. Uczestnicy – dzieci, młodzież i studenci – muszą w ograniczonym czasie i budżecie samodzielnie rozwiązać złożony problem, np. zaprojektować innowacyjny pojazd, zbudować konstrukcję inżynierską lub stworzyć występ teatralny.

fot. Fundacja Wyobraź Sobie

Ich wspólna wizja połączenia pasji, relacji i nowoczesnej edukacji dała początek Akademii.

Akademia:

- łączy pasję młodych do gier z edukacją emocjonalną i społeczną,
- uczy równowagi między światem cyfrowym a realnym,
- oferuje warsztaty, wsparcie psychologiczne i przestrzeń dialogu z rodzicami,
- rozwija umiejętności potrzebne w XXI wieku – od radzenia sobie ze stresem po odpowiedzialność cyfrową.

Rozwijają dzięki temu umiejętności:

- inżynieryjne (STEM),
- kreatywnego i krytycznego myślenia,
- pracy zespołowej,
- projektowania i zarządzania czasem,
- ekspresji artystycznej.

Akademia Gamingowa – jak gry zmieniają życie

Drugim filarem tegorocznych sukcesów Fundacji jest Akademia Gamingowa – nowoczesny program profilaktyczny, odpowiadający na wyzwania cyfrowego świata. W czasach, gdy WHO uznało uzależnienie od gier za chorobę, Fundacja przy wsparciu biznesu (fundatorów sali gamingowej) oraz Gminy Skawina przez Centrum Usług Społecznych (finansującej projekt w 2025 roku) stworzyła przestrzeń, w której gaming staje się narzędziem wsparcia i rozwoju, a nie zagrożeniem.

Program powstał z inicjatywy Anety Rokickiej – specjalistki ds. profilaktyki uzależnień oraz jej syna Dawida Rokickiego – mentora e-sportowego i trenera młodzieży.

Eksperci nie mają wątpliwości:

– *To coś więcej niż program, to zmiana pokoleniowa w podejściu do zdrowia psychicznego młodzieży* – Zbigniew Michalczyk, psychoterapeuta i supervisor Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU).

– *To modelowy przykład nowoczesnej profilaktyki. Angażuje młodzież, zamiast ich odstraszać* – Maciej Bennewicz, coach, mentor i autor książek z zakresu rozwoju osobistego.

– *Akademia Gamingowa*
to skuteczne narzędzie
ograniczania ryzyka uzależnień
wśród młodzieży, a jej założenia
mogą być wykorzystane także
poza granicami Polski – dr Ben
Furman, światowej sławy
psychiatra i twórca metody Kids'
Skills.

fot. Fundacja Wyobraź Sobie

To, co dziś osiąga Fundacja, jest najlepszym dowodem na to, że kiedy lokalna społeczność, instytucje, biznes i pasjonaci działają wspólnie – efekty potrafią przerosnąć najśmielsze oczekiwania. Fundacja Wyobraź Sobie to przykład tego, jak lokalna inicjatywa może inspirować świat – poprzez edukację, pasję i odwagę w myśleniu poza schematami.

Gratulujemy sukcesów i trzymamy kciuki za kolejne wyzwania!

Artykuł powstał we współpracy
z Urzędem Miasta i Gminy
w Skawinie

Skawina
Miasto i Gmina

Fundacja Wyobraź Sobie działa
w Gminie Skawina od 8 lat, zrealizowała
ponad 70 projektów lokalnych, krajowych
i międzynarodowych. Jej działania łączą
innovacyjną edukację, profilaktykę i rozwój
społeczny. Współpracuje z instytucjami
w Polsce i za granicą, prowadzi programy
rekomendowane przez Krajowe Centrum
Przeciwdziałania Uzależnieniom
i międzynarodowych ekspertów.

Kontakt i współpraca
marketing@wyobrazsobie.org.pl

wyobraź
sobie

Więcej informacji
o Fundacji Wyobraź Sobie:

Rozwijamy kompetencje, wzmacniamy metropolię

Stały rozwój to podstawa nowoczesnej administracji. Dlatego w biurze Stowarzyszenia Metropolia Krakowska regularnie uczestniczymy w szkoleniach, które podnoszą nasze umiejętności i przekładają się na jakość działań podejmowanych na rzecz całego obszaru metropolitalnego.

Zaplanowane na letnie miesiące szkolenia zespołu biura SMK były okazją, by zmierzyć się z ważnymi zagadnieniami i zdobyć nowe narzędzia wspierające codzienną pracę na rzecz metropolii.

Cyfrowe zagrożenia bez tajemnic

Szkolenie z cyberbezpieczeństwa, które przeprowadził Kamil Porembiński, okazało się solidną dawką praktycznej wiedzy. Pod hasłem „Twoje Cyfrowe BHP” sprawdzaliśmy, jak nie dać się złapać w cyfrowe pułapki. Było o sile hasła, o tym, jak rozpoznać podejrzane maile i linki, oraz o tym, na co uważać w mediach społecznościowych, korzystając z WiFi czy aplikacji AI. To nie tylko teoria – dowiedzieliśmy się, jak reagować w przypadku incydentu z danymi i jak skutecznie chronić informacje powierzane Stowarzyszeniu.

Fot. SMK

Spotkania z realnym efektem

Szkolenie przygotowane przez Martynę Tarnawską poświęcone było sztuce prowadzenia spotkań, które są dobrze zaplanowane, angażują uczestników i kończą się konkretnymi decyzjami. Ćwiczyliśmy planowanie, moderowanie i podsumowywanie rozmów w taki sposób, aby przynosiły wymierne rezultaty. To kompetencje szczególnie ważne w naszej codziennej pracy – kiedy przy jednym stole spotykają się przedstawiciele kilkunastu gmin, liczy się jasna komunikacja i sprawny dialog przekładający się na wspólne działania.

Przygotowanie: Agnieszka Radziszowska

Szkolenia w biurze SMK - co zyskujemy?

- aktualną wiedzę i praktyczne narzędzia,
- większą efektywność pracy zespołu,
- lepszą komunikację i współpracę,
- bezpieczeństwo danych i systemów,
- inspiracje do dalszego rozwoju.

Odkryj mikrowyprawy „Metropolia w jeden dzień”! Poznaj najciekawsze miejsca w okolicy – aktywnie, lokalnie, z pomysłem.

Szanowni Państwo,
 ten numer Magazynu powstał dzięki Waszemu zaangażowaniu – serdecznie
 za nie dziękujemy! Następne wydanie kwartalnika to wydanie specjalne – otrzymacie
 je podczas VI Forum Metropolii Krakowskiej. O możliwości zgłaszania tematów
 do kolejnego wydania poinformujemy na początku 2026 r.

Do zobaczenia!